

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA GEOGRAFIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KRAJINNĚ-EKOLOGICKÉ HODNOCENÍ
VENKOVSKÝCH SÍDEL V OBCI BOLEŠINY

Daniela Krátká

Vedoucí práce: RNDr. Jan Kopp, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím odborné literatury
a zdrojů informací.

V Plzni, 2014

.....

Daniela Krátká

Tímto bych chtěla poděkovat všem, kteří mi ochotně pomáhali a podporovali mě při psaní této bakalářské práce.

Zejména děkuji vedoucímu mé bakalářské práce RNDr. Janu Koppovi, Ph.D. za věcné připomínky, cenné rady a čas věnovaný konzultacím.

Mé poděkování patří také RNDr. Marii Novotné, CSc. za ochotu a pomoc při práci s mapami a prací v prostředí GIS.

Mé poděkování patří také starostovi obce Bolešiny panu Ing. Josefu Sommerovi za poskytnuté studijní materiály.

Děkuji také celé mé rodině za morální i finanční podporu.

Abstrakt

Práce se zabývá krajinně-ekologickým hodnocení venkovských sídel v obci Bolešiny. Za cíle si klade zhodnotit strukturu ploch v jednotlivých sídlech obce Bolešiny, zhodnotit dlouhodobý vývoj ploch od roku 1845 do roku 2000 v zázemí sídel v obci Bolešiny a klade si výzkumnou otázku „Liší se struktura ploch vzhledem k velikosti sídel a fyzickogeografické poloze?“ V práci je provedeno vymezení území a rozbor problematiky. Ten je rozdělen na rozbor literatury a vymezení použitých pojmů. V metodice se hovoří o terénním výzkumu, zpracování v prostředí GIS a databázi dlouhodobých změn. Zájmové území je dále rozebráno z fyzickogeografického, krajinně-ekologického a socioekonomického pohledu. Ve výsledcích je prezentováno rozložení ploch v sídlech. V příloze doplněné o mapy. Dlouhodobá změna využití ploch je hodnocena za celé zájmové území v letech 1845, 1948, 1990 a 2000. Z prezentovaných výsledků je zodpovězena výzkumná otázka. Klíčová slova: Krajina, venkovské sídlo, hodnocení, krajinně-ekologické, využití ploch.

Abstract

This paper deals with landscape ecological assessment of rural settlements in the municipality Bolešiny. The aims are appraising the structure of areas in particular seats of municipality Bolešiny, evaluation of long term changes of hinterland since 1845 to 2000 in municipality Bolešiny and answering the research question: „Does the structure of the areas change due to the size of the settlements and physical geographical location?“ In this paper there is done the delimitation of the territory and analysis of the issues. This is divided to the analysis of the literature and definition of used terms. The methodology discusses the field research, processing in GIS environment, database of long-term changes. The area of the interest is further analyzed in physical-geographical, landscape ecological and socio-economic perspective. In the results there is presented the distribution of areas in the settlements. It is supplemented by maps in the Annex. Long-term change in land use is evaluated over the whole study area in the years 1845, 1948, 1990 and 2000. From the presented results the research question is answered.

Key words: Landscape, rural settlements, assessment (evaluation), landscape ecological, land use.

Obsah

1 Úvod	6
2 Cíle práce	7
3 Vymezení území	8
4 Rozbor problematiky	9
4.1 Rozbor literatury	9
4.2 Vymezení použitých pojmů	13
4.2.1 Sídlo, obec, venkovské sídlo	13
4.2.2 Krajina a její struktura – plošky, koridory, matrice	16
5 Metodika	20
5.1 Terénní výzkum	20
5.2 Zpracování v prostředí GIS	24
5.3 Dlouhodobé změny využívání ploch.....	25
6 Rozbor území.....	27
6.1 Rozbor území z fyzickogeografického hlediska	27
6.2 Rozbor území z krajinně-ekologického hlediska	30
6.3 Rozbor území ze socioekonomického hlediska	30
7 Výsledky.....	33
7.1 Dlouhodobé změny využití ploch v Obci Bolešiny (1845–2000)	34
7.2 Zapojení sídel do krajinně-ekologické struktury	39
7.3 Posouzení vlivu velikosti sídel	40
8 Závěr	43
9 Seznam použité literatury	45
10 Seznam obrázků, tabulek, grafů	48
11 Přílohy	

1 Úvod

V poslední době jsou velmi diskutovanou záležitostí vesnice a venkovská sídla. Mnoho autorů se zabývá otázkou venkova a snaží se zachovat krajinný ráz a typický vzhled venkova. Hodnocením venkovských sídel se bude zabývat i následující práce. Záměrem je krajinně-ekologicky zhodnotit jednotlivá venkovská sídla ve vybrané obci Bolešiny v Plzeňském kraji. Téma jsem si vybrala, protože jsem chtěla prozkoumat a zhodnotit menší území, které velmi dobře znám. Bydlím na vesnici již od narození, za což jsem moc ráda a nikdy bych vesnici nechtěla opustit.

K venkovu mám velmi kladný vztah a okolí mé vesnice mi dodává energii. V této práci se budu konkrétně zabývat vesnicí, která je od mého bydliště vzdálena 2km. Moje bydliště Domažličky totiž spadá pod obec Bolešiny.

Obec Bolešiny¹ se nachází v Plzeňském kraji v okrese Klatovy. Obec Bolešiny se rozkládá 5,5km severo-východně od Klatov a přibližně 40km jižně od Plzně (mapy, 2012). Bolešiny jsou tvořeny šesti venkovskými sídly. Jedná se o Bolešiny, Domažličky, Kroměždice, Pečetín, Slavošovice a Újezdec. Dalším důvodem výběru této oblasti je možný praktický přínos této práce pro Obecní úřad Bolešiny.

V této práci jsem využila vědomosti získané při studiu geografie. Jednalo se především o terénní výzkum a zpracování zjištěných informací v prostředí GIS a jejich následné vyhodnocení.

¹ Obec Bolešiny jako právnická osoba sdružuje pět sídel. Pokud je v textu psáno Obec Bolešiny, je tím myšleno celé území (kompletní katastrální území spadající pod obec).

2 Cíle práce

Tato práce se zabývá na základě terénního výzkumu krajinně-ekologickým hodnocením venkovských sídel v obci a jejich vzájemným porovnáním.

Data získána terénním výzkumem budou zpracována v prostředí GIS a vzniknou tak přehledné podklady pro hodnocení.

Pro tuto práci byl určen jeden hlavní cíl:

- zhodnotit a porovnat jednotlivá venkovská sídla v Obci Bolešiny z hlediska krajinně - ekologické struktury.

Tento hlavní cíl byl dále rozpracován do dílčích cílů, které jsou následovné:

- zhodnotit strukturu ploch v jednotlivých venkovských sídlech Obce Bolešiny a vzájemně je porovnat.
- zhodnotit zázemí venkovských sídel v Obci Bolešiny z hlediska využití ploch v letech 1845 až 2000.

Dále byla položena výzkumná otázka:

Liší se struktura ploch vzhledem k velikosti sídel a fyzickogeografické poloze?

3 Vymezení území

Obec Bolešiny se nachází v Plzeňském kraji v okrese Klatovy asi 5,5km severovýchodně od Klatov a přibližně 40km jižně od Plzně (mapy, 2012). Celková rozloha obce je 1565 ha (Obec Bolešiny, 2013).

Obec se skládá z jednotlivých částí, které jsou podle velikosti výměry seřazeny následovně: Bolešiny (531 ha), Pečetín (356 ha), Kroměždice (219 ha), Slavošovice (189 ha), Újezdec (146 ha) a poslední částí jsou Domažličky (124 ha).

Obrázek č. 1 – Rozmístění sídel v Obci Bolešiny

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, 2013)

4 Rozbor problematiky

Do rozboru problematiky jsem použila stručný přehled základní použité literatury. Další rozbor je uvedený v následující podkapitole, kde se hovoří o používaných pojmech.

4.1 Rozbor literatury

Rozbor literatury je rozdělen na dvě části. V první části se jedná o publikace, které se týkají metodického postupu – regionálního výzkumu a literatury, která se zaměřuje na zkoumanou problematiku – sídla, územní plánování, krajiny, krajinné ekologie a využití země (land use).

Regionálním výzkumem se zabývá například Kopp (2001) v publikaci Úvod do regionálního výzkumu. Jsou zde popisovány jednotlivé pro základní geografický výzkum. Postupem, který je uveden v této publikaci, jsem se řídila i při zpracování této práce. Jedná se o jednotlivé kroky výzkumu a to vymezení regionu a stanovení cílů výzkumu, sběr informací použitých pro výzkum, zpracování informací, vyhodnocení informací, dílčí nebo komplexní syntézu a závěrečné odpovědi na cíle výzkumu (Kopp, 2001). Byla použita především třetí kapitola - Výzkum malé oblasti. Zde jsou popisovány jednotlivé charakteristiky, které jsou názorně zpracovány na příkladu obce Rybník. Dále jsem využila kapitola 5 – Zásady formálního zpracování odborné práce. Z této kapitoly byly využity podmínky pro zpracování formálních náležitostí bakalářské práce.

Od Mirvalda (1998) ze skriptu Metody geografického výzkumu byla použita především první část publikace. Zde jsou popisovány jednotlivé metody geografického výzkumu. Použity byly metody geografického srovnání a geografická analýza. Dále bylo využito skriptum Nauka o krajině a životním prostředí (Kopp, 2005) a to první kapitola – Charakteristika struktury krajiny. V této kapitole jsou popsány jednotlivé složky krajiny – krajinné matrice, enklávy a koridory. Je zde ukázána metodika – vymezení, podkladové materiály a vlastní analýza. Zpracování je prováděno názorně na příkladu charakteristiky struktury krajiny v povodí Křemelné a Vydry. Tímto postupem jsem se inspirovala i při plnění cíle číslo jedna – zhodnocení struktury jednotlivých ploch v sídlech v obci Bolešiny.

Pro zpracování této práce byla také významnou knihou Krajinná ekologie od Formana a Godrona (1993). Využita byla hlavně druhá část knihy, kde je popsána struktura krajiny. V jednotlivých kapitolách popisují koridory, plošky a matrice. O charakteristikách mluví z hlediska vzniku, velikosti, tvaru a dalších aspektů. Velmi užitečná byla poslední kapitola z druhé části knihy. Jde zde o zhodnocení struktury krajiny, což je pro tuto práci zásadním úkolem. Kombinací popsaných složek – matrice, enkláva a koridor, vzniká krajina s odlišnými charakteristikami. Zkoumá se rozmístění složek v krajině (pravidelné, liniové, paralelní, shlukové) a také vzájemné vztahy jednotlivých složek.

Toto téma jsem čerpala také i ze skript Lipského (1999) - Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Byla využita kapitola o struktuře krajiny, se zaměřením na jednotlivé části krajiny. Ze skript byla také použita část o celkové struktuře krajiny, ta posloužila k hodnocení krajiny, což je hlavním cílem dané práce. Dále jsem čerpala z knihy od Míchala a Löwa (1993) Krajinný ráz. Autoři se zajímají o psychologický aspekt vnímání krajiny. Vnímání krajiny může ovlivňovat náš psychický stav a naopak psychický stav může ovlivňovat pohled na krajinu. (Löw, Míchal, 2003). Z tohoto je patné, že se autoři zabývají i psychologickým aspektem vnímání krajiny. Velmi záleží na postavení pozorovatele a to na výšce, šířce a hloubce prostoru. Krajinnou ekologii dělá jedinečnou její soustředění se na horizontální vztahy prostorových jednotek (Forman, Godron, 1993). Dále formovali sedm hlavních principů krajinné ekologie. Jedná se o principy: struktury a funkce krajiny, druhové rozmanitosti bioty (biodiverzity), toku druhů organismů, přerozdělení minerálních živin, toku energie, krajinných změn a stability krajiny. V této práci budu využívat charakteristiku struktury krajiny. Jedná se o princip, kde krajina je hodnocena jako ploška, koridor a matrice. Tyto krajinné složky se vzájemně liší (tvarem, velikostí, dynamikou, genezí, apod.). Rozmístění ekologických objektů (rostliny, živočichové, biomasa, voda, člověk) je závislé na struktuře krajiny a je velmi nerovnoměrné. Zjištění prostorového rozmístění je nutné pro pochopení struktury a funkce krajiny. Poznání struktury přispívá zpětně také k pochopení vazeb, vztahů, procesů a toků ekologických objektů mezi složkami krajiny. Mezi krajinnými složkami se neustále pohybují nebo proudí ekologické objekty. Pro porozumění krajině znamená tedy předvídat tyto pohyby, toky a interakce (Lipský, 1999). Tato metoda je popisována ve skriptech Nauka o krajině a životním prostředí (Kopp, 2005). Lipský také dále hovoří o ekologické stabilitě

a o vymezení výpočtu koeficientu ekologické stability. Pro výpočet koeficientu ekologické stability byly použity dva způsoby výpočtu. V prvním případě se jedná o poměr relativně ekologicky stabilních ploch a relativně ekologicky nestabilních ploch. V druhém případě je počítáno i s procentem plochy o jednotlivém stupni kvality (Lipský, 1999). Této problematice se blíže zmiňuji v Metodice. Dále jsem využívala Sborník ekologie krajiny: Krajinný ráz – jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu (Maděra, Friedl, Dreslerová, 2005), který přináší pohledy na danou věc od různých autorů. Zajímavý příspěvek je zde od Hledíkové. Píše o přístupech vnímání krajiny. Krajina je většinou chápána jako přírodní, člověkem neovlivněné prostředí mimo lidská prostředí. Z minulosti zůstaly města a vesnice jako základní formy sídla. Vesnice vznikaly na základě místního terénu. Zástavba začala růst kolem potoka nebo cesty. Města se mohla rozvíjet pouze v rámci hradeb. V 19. století se tato situace změnila, hradby byly zbourány a města se začala rozrůstat i do původně jen zemědělské krajiny. Začali se budovat více cesty a v krajině vzniká jakási síť. Stejně tak jak se rozrůstají města do krajiny, tak se krajina dostává v podobě malých plošek do měst. Otázkou je, zda rozdělení území obcí na intravilán a extravilán, něco přináší. Existují dvě varianty. Za první budu v sídlech více zeleně a krajina se tak dostane do sídel, ale zabere tak více plochy. Nebo za druhé naopak zcela oddělíme zeleň od sídla a zůstane tak více prostoru pro samotnou krajinu. Dle mého názoru jde o zajímavou myšlenku, ale jistě nejde vybrat jen jeden přístup. Musí dojít ke kombinaci ve vhodné míře a hledat citlivý přístup. Sídlo jednoznačně ovlivňuje krajinu, a proto ho nemůžeme zcela vyčlenit (Maděra, Friedl, Dreslerová, 2005). Dalším zajímavým poznatkem je od Bučka Krajinný ráz v období globalizace. Hovoří zde o vývoji krajiny od přírodní ke kulturní. Venkovská krajina byla v období po 2. světové válce výrazně ovlivňována jednostrannou zemědělskou výrobou (změna struktury plodin, odvodňování, používání těžkých hnojiv a řada dalších). To bohužel zanechalo důsledky až dodnes. Zejména v podobě znehodnocení vodních toků, zvýšené eroze, poklesu stavu drobné zvěře. Až v 90. letech 20. století byl vytvořen základní princip ochrany životního prostředí a situace se začala postupem času měnit. Buček hovoří i o tzv. harmonické kulturní krajině. Jde o urbanizované plochy, které musí být dostatečně vykompenzovány stabilizačními prvky. Na těchto prvcích jsou závislé funkce - rekreační, půdoochranná, hygienická, vodohospodářská a je na nich závislé i zachování biodiverzity. Z hlediska podmínek pro zachování harmonické kulturní krajiny jde o intenzitu ovlivnění člověkem –

krajina zemědělská, zemědělsko-lesní, lesní a urbanizovaná. Pro to jak má harmonizovaná krajiny vypadat, nelze říci obecně nějaký vzorec. Aby byla krajina harmonická, musí být zajištěno správné rozmístění a podíl stabilizačních prvků. V České republice se toto děje v rámci tvorby územního systému ekologické stability. Ten odpovídá EECONETU v rámci Evropské unie. Tvorba harmonické a kulturní krajiny je složitá a dlouhodobá činnost. Jedním z prostředků naplnění ochrany krajiny je ÚSES, musí brát v úvahu jak kulturní, tak i přírodní krajinu, kde jsou výrazným prvkem sídla (Maděra, Friedl, Dreslerová, 2005). Z literatury, která se týká sídel, byla využita především kniha od Votrubce (1980) Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě. Jelikož se v práci zabýváme mapováním venkovských sídel, zajímala jsem se v této knize zejména o druhou část, kde jsou popisována vesnická sídla. Nastudování knihy bylo důležité pro správné mapování sídel. Votrubec hovoří o vzniku sídel, jejich poloze, půdorysných typech a funkčních typech. Další použitou knihou pro téma sídel byla kniha Úvod do regionálních a správních věd od Kadeřábkové a kol. Využita byla pro pochopení pojmu sídla a byly z ní vybrány definice. Skriptum Urbanismus 2 – Uspořádání vesnic a krajiny (Sýkora, 2009) se také zabývá sídly a dále i územním plánováním. Použita byla především první část, která se týká vývoje krajiny a vesnice. Dále je uváděna kapitola o územním plánování krajiny a vesnic. Sýkora zde popisuje smysl a úlohu územního plánování. Územní plán má zhodnotit současný stav krajiny a vesnice, navrhnout využívání pozemků a ploch a má také za úkol přiměřené využívání přírodních zdrojů a zajistit ochranu veřejných zájmů (Sýkora, 2009). Územní plán musí obsahovat grafickou i textovou část. Grafická část musí obsahovat výkres základního členění území, hlavní výkresy (urbanistická koncepce sídla, uspořádání krajiny, a jiné, výkres veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací a také výkres případných etapizací. Také byla využita kniha od Skleničky (2003) Základy krajinného plánování. Z první části této knihy jsem čerpala definici krajiny. Hlavní záměr mé práce představuje druhá část knihy – Hodnocení krajiny. Sklenička popisuje hodnocení krajiny jako širší termín pro proces, v jehož rámci je krajina klasifikována, popisována a analyzována s následnou formulací cílů. Dílčí kroky procesu hodnocení krajiny jsou následující – přípravná fáze (shromažďování podkladů, zpracování podkladů, volba metody a techniky hodnocení,...), analýza území (analýza charakteristik území, literární rešerše,...), terénní průzkum (dokumentace území, terénní šetření, odběry vzorků) a jako poslední prezentace výsledků (vyhodnocení výsledků, projednání s odborníky závěry a doporučení). Jednotlivé kroky

procesu se mohou v pořadí také měnit nebo prolínat (Sklenička, 2003). Vymezení pojmu krajina je velmi složitým úkolem. Krajinu každý může chápat z jiného pohledu. Pokud tedy chceme pojem krajiny vymežit, musíme zkoumat krajinu jako celek a ne analyzovat jednotlivé části. Musíme zkoumat vazby, procesy a principy krajinné ekologie, které jsou uplatňovány při poznávání krajiny (Sklenička, 2003). Dále Sklenička popisuje důležitost objektivního hodnocení krajiny, což vidí jako rozhodující faktor pro určení nejvhodnějšího přístupu k rozvoji určitého území. V poslední části knihy hovoří Sklenička o krajinném plánování. Z této části byla především využita kapitola o územním systému ekologické stability. ÚSES je členěn do několika hierarchických úrovní – lokální, regionální a nadregionální. Ty potom navazují na vyšší systém ekologické sítě EECONET. Nejvýznamnější je lokální úroveň, která má přímý vliv na krajinu. Základní typy skladebných prvků ÚSES jsou biocentrum, biokoridor a interakční prvek. Ty potom mohou být charakterizovány dle různých faktorů – míry funkčnosti, hierarchie významu, reprezentativnosti, specifické polohy, míry přirozenosti a dle struktury prvku. (Sklenička, 2003). Ke své práci jsem využila Databázi dlouhodobých změn využití ploch v Česku. Ke vzniku této databáze vedl víceletý výzkum změn využití ploch v Česku, který vedl Doc. RNDr. Ivan Bičík. Databáze obsahuje klasifikační klíč a jednotlivé plochy využití v letech 1846, 1948, 1990 a 2000. Popsán je zde vznik databáze, klasifikační klíč a slučování jednotlivých katastrů pro porovnatelnost. Tato databáze byla předložena na Mezinárodní konferenci IGU – LUCC v Praze v roce 2001 (Bičík a kol. 2002). Využitím ploch se zabývají také některé bakalářské práce. Pro porovnání zpracování jsem použila práci Kamily Kédlové (2010) a práci Miroslavy Loudové (2012).

4.2 Vymezení použitých pojmů

4.2.1 Sídlo, obec, venkovské sídlo

Sídlo je základní jednotkou osídlení. Za sídlo můžeme považovat každé obydlené místo i s příslušnými plochami, které jsou využívány bezprostředně jeho obyvatelstvem. V sídlech se obyvatelstvo koncentruje a vykonává zde ekonomickou a další činnost.

Podoba současných sídel je výsledkem dlouhého historického vývoje. (Kadeřábková a kol., 1996).

Obec je považována za nejnižší administrativně územní jednotku, která má právní subjektivitu, místní orgány a řídí vymezené okruhy výrobní a i nevýrobní sféry. (Chalupa, Mečiar, 1996). Obec řídí starosta, který je v čele obecního úřadu. Obec může obsahovat jen jedno nebo i více sídel. Z toho tedy vyplývá, že počet obcí je menší než počet sídel. Počet sídel se ale zmenšuje. To je dáno následujícími faktory: připojení sídla k městu, zánik sídla vysídlením, spojení dvou sídel díky rozšíření zástavby, zánik sídla díky těžbě, vzniku vodní nádrže a další (Kadeřábková a kol., 1996).

Perlín říká, že obecně lze venkov definovat jako prostor, který zahrnuje jak krajinu, tak i venkovská sídla. Vymezuje venkov pozitivně – „toto je venkov“ nebo negativně – „toto není v žádném případě venkov, to městské, urbánní“. V druhém případě říká, že venkov je to co zbude, odečteme-li městské struktury. Pojem venkov znamená tedy nezastavěné území, tak i zastavěné území malých sídel – vesnic. (Perlín, 2008). Venkovská sídla mají typický vzhled. Zemědělská funkce, která převládá, se projevuje ve vnějším vzhledu venkovských sídel. Sídla jsou tvořena venkovskými sídelními jednotkami. Je pro ně typické propojení obytné a hospodářské části, např. na obytnou část navazuje stodola, stáj, kůlna, sýpka). Venkovské sídlo, je takové, kde je dominantní nebo rozhodující zemědělská činnost a primární výroba potravin. Jak popisuje Perlín.

Venkov již v dnešní době nemá ekonomickou základnu v zemědělství. Myslím si, že je to především dáno rozvojem venkova a především změnou životního stylu jeho obyvatel. Většina lidí, kteří žijí na venkově, dojíždějí za prací do měst, proto se také vesnice začaly měnit. Tito lidé, kteří dojíždějí za prací, přinášeli tak do vesnice městské zvyky (Votrubec, 1980). Kadeřábková (1996) uvádí rozdělení venkovského sídla podle počtu usedlostí na samoty, vísky a vesnice (Kadeřábková a kol., 1996). Samota je izolované obydlí, které má velký odstup od ostatních zemědělských usedlostí. Prostor mezi samotou a nejbližšími domy nesmí vyplňovat plochy, které přísluší k domu (dvůr, zahrady), ale musí být tvořen plochami jiného hospodářského využití (les, pole, louka). Vísku tvoří 4-15 usedlostí. Víska se může plošným rozvojem spojeným s výstavbou dalších domů rozrůstat ve vesnici. Proto

je pokládána za vývojově starší formu některých půdorysných typů vsí. Vesnice je tvořena větším počtem zemědělských usedlostí. Větší vesnice mají zpravidla několik domů nezemědělského charakteru (škola, domy řemeslníků, kostel, hospoda aj.) (Kadeřábková a kol., 1996).

Votrubec rozdělil vesnice na základě počtu obyvatel a domů na malé, střední a velké

Tab. č. 1 – Rozdělení vesnic podle počtu obyvatel a počtu domů

Typ vesnice	Počet obyvatel	Počet domů
Malé	do 150	do 30
Střední	150 - 1000	30 - 200
Velké	nad 1000	nad 200

(zpracováno dle Votrubec, 1980)

Votrubec dále píše, že můžeme vesnice rozdělit podle půdorysu. Vesnice lze rozdělit do dvou typů – řádová a návesní vesnice. Řádové vesnice rozděluje na ulicovky a silniční vesnice. Návesní vesnice lze rozdělit na okrouhlice, dálnice a hromadné vesnice. Podrobnější charakteristika daných typů je popsána v tabulce č. 2.

Tab. č. 2– Typy vesnice podle půdorysu a jejich charakteristiky

Typ vesnice	Podtyp	Charakteristika
Řadové	Ulicovka	Je to vesnice, která byla vytvořena podél ulice, po jedné nebo po obou jejích stranách. V poslední době se přeměnily rozrůstáním dalších ulic a cest.
	Silniční vesnice	Šíří se podél silnice, má určité stavební rozvolnění. Je buď jednostranná, nebo oboustranná.
Návesní	Okrouhllice	Je to nevelká návesní vesnice, kolem návsi okrouhlého tvaru stojí pevně k sobě jednotlivé statky. Vstup do vsi je jeden, nejvýše dva. Náves okrouhlého tvaru sloužila k volnému ustájení dobytka.
	Oválnice	Vesnice s návsi oválného tvaru. Prostor návsi byl využíván také k ustájení zvířat.
	Hromadné vesnice	Patří mezi nejstarší typy v Evropě a jsou celosvětově rozšířeno sídelní formou. Jde o chaoticky budovanou vesnici s nepravidelným průběhem mnoha ulic a cest.

(zpracováno dle Votrubec, 1980)

4.2.2 Krajina a její struktura – plošky, koridory, matrice

Pojem krajina se velmi složitě vymezuje. Krajinu může každý chápat z jiného pohledu. Pokud chceme pojem krajina vymezit, musíme krajinu zkoumat jako celek a neanalyzovat jen jednotlivé části. Musíme zkoumat procesy, vazby a principy krajinné ekologie, které jsou uplatňovány při poznávání krajiny (Sklenička, 2003).

Jak už bylo uvedeno, krajinu můžeme zkoumat z různých pohledů. Jedním z nich je právní pohled, který je součástí zákona. Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§ 3 písm. k, zák. č. 114/1992 Sb.).

Mezera (1979) vymezuje krajinu v zeměpisném smyslu jako vývojově více nebo méně stejnorodou část zemského povrchu, vyznačují se určitou strukturou jednotlivých složek této části země a jejich vzájemnými přirozenými vztahy (Mezera a kol., 1979).

Krajinu z geografického pohledu vymezuje například Rejmers (1985) jako poměrně nevelký jednotlivý okrsek zemského povrchu, který je ohraničený přirozenými hranicemi, v jehož rámci dochází ke složitým interakcím přírodních komponent, které jsou sobě vzájemně přizpůsobeny (Rejmers, 1985). Rejmers také krajinu popisuje v pojetí regionálně – typologickém, kdy říká, že se jedná o soubor vzájemně svázaných a podmíněných přírodních objektů a jevů, které vytvářejí v čase se vyvíjející přírodní teritoriální komplex či řady takových komplexů.

Krajinu lze také vyjádřit v geografickém měřítku pomocí jednotlivých sfér Země a to litosféry, hydrosféry, pedosféry, biosféry, atmosféry a kosmosféry. Tyto sféry se různě navzájem prolínají a tvoří celistvý komplex (Lipský, 1999). Ekologické neboli krajinně-ekologické pojetí je důležité pro moji práci. Lipský hovoří o krajině jako o systému přírodních a člověkem ovlivněných elementů, přičemž jejich vztahy mohou být harmonické či nevyvážené. V tomto pojetí je předmětem studia struktura, funkce a dynamika krajiny. Lipský dále popisuje důležitost znalosti heterogenity, charakteru vazeb, skladebných prvků a toků mezi těmito prvky. Právě toto je podstatou pro pochopení krajiny.

Velmi známá je definice Formana a Godrona (1993). Chápou krajinu jako heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje.

Plošku lze vymezit jako tu plošnou část povrchu, která se vzhledem liší od svého okolí. Plošky se různí co do své velikosti, tvaru, typu, heterogenity i vlastních hranic. Plošky v krajině obvykle zastupují rostlinná a živočišná společenstva, tzn. soubory druhů (Forman, Godron, 1993).

Mezera a kol popisují, že krajinná enkláva (ploška je ostrov krajiny určitého typu, který je obklopený krajinou jiného typu (např. Pavlovské vrchy v Dolnomoravském úvalu). Lidská sídliště jsou umělou enklávou v krajině (Mezera a kol., 1979). Podle příčiny vzniku můžeme plošky rozdělit na plošky vzniklé narušením, zbytkové plošky, plošky zdrojů prostředí a zavlečené plošky – např. obdělávané plošky a sídla. Plošky, které vznikly narušením, mohou vzniknout díky přírodním podmínkám – laviny, zemní sesuvy, sněhové a větrné bouře, přemnožení býložravců nebo mohou vzniknout jako výsledek lidské činnosti – vypalování trávy, povrchová těžba, vykácení lesa a podobně. Rušivé vlivy plošku obklopují. Může se jednat například o plošky, které minul rozsáhlý požár či útok hmyzu jako například sarančat.

Relativně stále jsou plošky zdrojů prostředí, které nevznikly žádným narušením. Jedná se třeba o vřesoviště, mokřady, bažiny a další. Jako poslední jsou zavlečené plošky, které můžeme rozdělit na sídla a obdělávané plošky. Jedná se o plošky vzniklé díky člověku, například zavlečením určitých organismů. Při vstupu rostlin vznikají obdělávané plošky. Pokud je člověk přestane obdělávat, dochází sukcesí k jejich postupnému zániku. Při počátku výstavby sídel také dochází k narušení původní krajiny a vznikají v krajině plošky díky výstavbě domů. Ty bývají většinou stálé. Lze zkoumat i jejich velikost a tvar. Mezi většími a menšími ploškami jsou nacházeny velké rozdíly. O okrajovém efektu se hovoří u tvaru, kdy je na okraji jiné druhové složení a jiný počet druhů.

Tvary plošek mohou být isodiametrické – plošky stejných rozměrů, protáhlé, prstencové nebo mohou mít tvar poloostrova – úzký výběžek nebo výčnělek plošky (Forman, Godron, 1993).

Také Lipský hovoří o významu tvaru enklávy a určuje ho výpočtem, ve kterém dává do poměru délku rozhraní a obvod kruhu, která má stejnou plošnou výměru jako sledovaná plocha. Díky tomuto lze definovat základní tvarové kategorie – enklávy protáhlé s menším vnitřním prostředím a vysokým podílem okraje a úzké bez vnitřního prostředí, izodiametrické s vysokým podílem vnitřního prostředí (Lipský, 1999). Z krajinných složek jsou jako další koridory. Liší se od krajinné matrice na obou stranách a jde o úzký pruh země. Obvykle navazují na plošku s podobnou vegetací, ale mohou tvořit jen izolované

pásy (Forman, Godron, 1993). Nacházejí se téměř v každé krajině a využívají se pro dopravu, ochranu nebo jako zdroje i estetická součást prostředí. O koridorech hovoří Lipský následovně. Koridory vznikají podobným způsobem jako enklávy, ale vyznačují se výrazně protáhlým tvarem a specifickou funkcí v krajině. Mezi jejich nejdůležitější funkce patří – umožnění a usměrnění pohybu ekologických objektů v krajině, bariérový případně selektivně bariérový účinek, propojení krajinných enkláv, působení na okolní matici, od níž se koridor výrazně odlišuje, a poskytnutí útočiště, případně i trvalých existenčních podmínek některým druhům bioty (Lipský, 1999).

Stejně jako koridory a plošky rozdělujeme také podle vzniku na koridory vzniklé narušením, koridory zdrojů prostředí, zbytkové koridory, pěstované koridory a regenerující koridory. Pěstované koridory jsou například ochranné pásy kolem dálnic nebo nízké trnité živé ploty, jinak u nich platí stejná fakta jako u plošek. Zarůstáním pruhů v narušené krajině vznikají regenerující koridory. Koridory můžeme charakterizovat z pohledu jejich propojenosti či šířky. Zkoumaná je také i výška okraje koridoru vzhledem k jeho okolnímu prostředí. Závěrem můžeme tedy o koridorech říci, že jsou pro člověka velmi důležité. Jsou to využitelné zdroje a i dopravní cesty, které poskytují různou ochranu. (Forman, Godron, 1993). Nejvíce rozsáhlá a spojitá je z krajinných složek matrice. Má v krajině dominantní roli. Její rozlišení je někdy poměrně složité. Mělo by platit, že má největší vliv na dynamiku krajiny a má největší plochu. Pokud některý z prvků zaujímá více než 50% povrchu území, tak lze říci, že se jedná většinou o matici. Ovšem pokud zabírá méně než 50%, je k určení matrice ještě nutné použít další charakteristiky. Jedná se o posouzení vlivu na dynamiku krajiny a spojitost. (Forman, Godron, 1993). Ve skriptech Lipského se píše o vymezení od Mimra. Krajinná matrice je nejvíce zastoupený a zároveň prostorově nejpropojenější typ krajinné složky, který hraje dominantní roli ve fungování krajiny a je plošně převládající (Mimra, 1995). Můžeme zkoumat tvar hranice pro určení matrice. Díky tomu můžeme určit, zda se matrice zmenšuje či naopak rozšiřuje.

5 Metodika

Práce se zabývá krajinně-ekologickým hodnocením venkovských sídel v obci. Nejprve bylo nutné si stanovit dané zájmové území. Vybrala jsem si obec Bolešiny s venkovskými sídly Domažličky, Kroměždice, Pečetín, Slavošovice a Újezdec. Hlavním důvodem výběru byla osobní znalost území a také různorodost venkovských sídel, co se týká počtu obyvatel, polohy, rozlohy a podobně. Po vymezení zájmového území jsem si stanovila cíle práce. Bylo nutné nastudovat literaturu zabývající se danou problematikou a provedení kabinetního výzkumu pro získání potřebných dat. Většina dat byla čerpána z ČSÚ z historického lexikonu obcí. Byla použita data o počtu obyvatel a domů z let 1869 – 2001. Cenná data také poskytl Obecní úřad Bolešiny. Jedná se o Územní plán obce Bolešiny (Tauš, 1998). Dále mi bylo umožněno nahlédnout do kronik, ze kterých byla čerpána především historie jednotlivých venkovských sídel a statistiky obce. (Obec Bolešiny, 2013). Použity byly také internetové mapové portály Geoportál Cenia (Národní geoportál INSPIRE, 2012), Mapový server České geologické služby (Česká geologická služba, 2012). Tato data z kabinetního výzkumu sloužila hlavně k fyzickogeografické a socioekonomické charakteristice zájmového území. Dále byl proveden terénní výzkum, ze kterého vznikly podklady. Na základě podkladů došlo k hodnocení.

5.1 Terénní výzkum

Terénní výzkum byl hlavním zdrojem dat této práce. Výzkum probíhal v jednotlivých sídlech od konce srpna 2012 do poloviny října 2013. Při mé práci jsem postupovala dle Ivaničky (1983) a Vondruškové (1994). Vondrušková (1994) popisuje postup práce takto: 1. Výběr území, kde budou práce zahájeny.

Výběr území byl proveden hned na začátku práce. Jak už bylo řečeno, jako zájmové území byla vybrána obec Bolešiny.

2. Získání veškerých dostupných podkladů pro území (zdroj informací).

V této práci byl využit Územní plán obce Bolešiny a také katastrální mapa zastavěného území obce Bolešiny, která sloužila jako podkladová mapa při vlastním mapování v terénu.

3. Terénní výzkum.

Jedná se již o vlastní terénní práce, jak popisuje Vondrušková. Tyto práce bývají časově náročné a je možné si vybrat krajinné segmenty, které budou mapovány. Jako krajinný segment můžeme chápat výsek krajinného prostoru, který mají stejný účelový typ, charakter společenstva a specifika uvedené v mapovém klíči. Využila jsem i metodiku terénního výzkumu od Ivaničky (1983), který popisuje vstupní etapy terénního výzkumu. Za ty považujeme sestavení dokumentace o zkoumaném území, výběr podkladových map a určení cíle výzkumu.

Tyto všechny části již byly stanoveny a provedeny. Dále Ivanička (1983) hovoří o předběžném terénním výzkumu. V tomto ohledu jsem provedla celkový průzkum prostředí, abych získala o území souhrnný obraz a mohla si ověřit informace, které jsem získala ze studia dokumentace o obci.

Mapování jsem prováděla podle klíče, který byl převzat od (Loudové, 2012). Tento klíč jsem použila i pro své mapování, jelikož tento klíč odpovídal, veškerým požadavkům s ohledem na cíle práce. Z mapového klíče jsem vyřadila 6 položek, které se na území Obce Bolešiny nenacházejí: sad, rekreační plocha vodní, travinná a křovinná niva, lužní niva. Jednotlivé plochy jsou barevně odlišené, což je možné vidět z obrázku č. 2.

Stanoveny byly tyto pojmy (Loudová, 2012):

Rodinný dům – myšleny jsou tím domy, které byly postaveny přibližně od 60. až 70. let dodnes. Takto vymezeny byly díky jasné odlišnosti od druhé kategorie stavení. Rodinné domy tvoří komplexy obsahující hospodářské budovy. Jedná se o stavby, které svým stavebnětechnickým uspořádáním odpovídají požadavkům rodinného bydlení. Stavby, které k těmto domům náleží, jsou garáže nebo malá zahradní stavení (příloha č. 1).

Venkovské stavení – jedná se o typická venkovská stavení. Většinou je tvoří jedno obytné stavení a řada hospodářských stavení. Nachází se zde typický **dvůr**, většinou uprostřed. V rámci této klasifikace nebylo dále rozlišováno, zda je stavení obydleno trvale nebo rekreačně. Jsou zde zahrnuty tedy i chalupy. Chalupy jsou tedy venkovským stavením s rozdílem, že nejsou celoročně obydlené. Podobu některých venkovských stavení lze vidět v příloze č. 2.

Bytový dům – vícepatrový dům, kde žije více rodin. Nejvíce však třípatrové.

Chata – tím jsou myšlena rekreační obydlí, která nesou označení E. Nejsou obývána celoročně, zpravidla nebývají velké. Obestavěný prostor musí být do 360 m³ a zastavěná plocha do 80 m². Mohou být podsklepená a mají nejvýše jedno nadzemní podlaží a podkroví.

Stavba občanské vybavenosti – jedná se o prvky využívané společností (obecní úřad, obchod, pohostinství apod.).

Kulturní památka – takto jsou označovány stavby s kulturně historickou hodnotou (křížky, kapličky, kostel a tvrz). Typická vesnická kaplička je vidět v příloze č. 3.

Okrasná zahrada – pod tímto pojmem jsou myšleny zahrady, kde není hospodářská funkce dominantní. Jsou určeny k relaxaci. Trávník je pravidelně sekán, udržován a nachází se zde především květiny, keře apod. Tím ale není řečeno, že zde není pěstována zelenina nebo ovoce, nejde však o dominantní funkci zahrady.

Venkovská zahrada – tím je myšlen původní způsob využívání zahrad na vesnici. Zahrady nejsou pravidelně sekány. Tráva je kosena na otavu, seno nebo jako čerstvá pro dobytek. Hlavní je zde tedy hospodářská funkce.

Venkovská zahrada se sadem – tato plocha má jako u venkovské zahrady stejné využití, jen se zde navíc nacházejí ovocné stromy.

Veřejná zeleň bezzásahová – veřejná zeleň s dominantní funkcí zeleně, která však není pravidelně udržována.

Veřejná zeleň zásahová – jedná se o veřejnou zeleň s dominantní funkcí zeleně, kde však dochází k zásahům (prořezávání, stříhání a sekání).

Zemědělský areál – tímto pojmem jsou označovány především plochy zemědělských areálů, které se nacházejí v sídlech. Nerozlišuje se u nich dále způsob jejich využívání, zda slouží pro chov dobytka nebo pro jiné účely.

Vodní tok – jedná se zde o malé potoky nacházející se v zájmovém území (Domažličský a Točnický potok).

Ostatní plocha

Orná půda – takto jsou označeny plochy s intenzivní zemědělskou činností spočívající v pěstování obilnin, kukuřice a řepky olejné.

Louka a pastvina – využití mají pro pastvu dobytka. Zemědělská družstva je nejvíce využívají pro pastvu skotu, soukromí menší zemědělci potom pro chov koz a ovcí.

Les

Silnice a cesta – vymezeny zde byly silnice, ale i cesty, které nejsou asfaltované a vedou polem.

Obr. č. 2 – Legenda využití ploch jednotlivých sídel

Legenda

	rodinný dům
	venkovské stavení
	dvůr
	bytový dům
	chata
	stavba občanské vybavenosti
	kulturní památka
	okrasná zahrada
	venkovská zahrada
	venkovská zahrada se sadem
	veřejná zeleň zásahová
	veřejná zeleň bezzásahová
	zemědělský areál
	vodní plocha
	vodní tok
	orná půda
	louka a pastvina
	les
	silnice a cesta
	ostatní plocha

(vlastní zpracování, 2014)

Dle stanoveného klíče (Loudová, 2012) jsem si při vlastním terénním výzkumu zaznamenávala zjištěné informace z terénu do podkladové mapy. Tento postup byl použit u každého sídla. V rámci terénního výzkumu vzniklo pět podkladových map pro následné zpracování v prostředí GIS. Tím jsem dostala předběžnou představu o výsledcích.

5.2 Zpracování v prostředí GIS

Po provedení sběru dat následovalo zpracování zjištěných informací. Terénní informace jsem pro pozdější lepší využití převedla do prostředí GIS. Tak vznikly podklady, které

mohou být dále využity pro další práce a studie. Tento postup je lepší i pro provedení analýz dat a následné hodnocení.

Pro převedení podkladových map do prostředí GIS, byla použita katastrální mapa jednotlivých sídel. Katastrální mapa byla poskytnuta pro tuto práci bezplatně Českým zeměměřickým úřadem. Z této mapy byla využita vrstva polyline, z níž jsem vymazala pro moji práci nepotřebná označení. Tato mapy byla následně převedena na polygony. Použit byl příkaz Feature to polygon v záložce Features. Dále bylo v atributové tabulce přiřazováno číslo jednotlivým polygonům v sídle. Takto došlo k rozřazení ploch. Z katastrálních map byly využity tyto mapové listy (2,5x2 km) KLAT02, KLAT03, KLAT12, KLAT13, KLAT22, NEPO93 (ČÚZK, 2013). Bohužel mapový list pro obec Slavošovice se mi nepodařilo sehnat ve vektorové podobě, a proto není zpracovaná mapa využití obce Slavošovice. Postup práce byl následující. V ArcMap jsem si vytvořila vrstvu shapefile, která byla charakterizována jako polygon a nazvala jsem ji vždy podle názvu sídla, na kterém jsem pracovala. Již připravený shapefile jsem načetla do ArcMap. Zde jsem začala vytvářet vlastní mapu z podkladů, které jsem získala v terénním výzkumu. Pro kontrolu jsem měla možnost si načíst i ortofotomapu, čehož jsem využila. Shapefile, který jsem si připravila, byl postupně po jednotlivých budovách, pozemních a tak dále editován a vždy byl charakterizován v atributové tabulce určitým číslem podle typu, který se zrovna na daném místě nachází. Tak vznikla mapa využití dle převzatého klíče. Po převedení do prostředí ArcMap mohlo již nastat vlastní hodnocení.

5.3 Dlouhodobé změny využívání ploch

Skupinou odborníků byla vytvořena Databáze dlouhodobých změn využívání ploch, kterou vedl doc. RNDr. Ivan Bičík, CSc., ten působí na katedře Sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Pro hodnocení změn využití ploch v obci Bolešiny jsem využila tuto databázi jako základní zdroj. Databázi tvoří data o využití ploch všech katastrálních území Česka ve 4 časových obdobích – 1845, 1948, 1990 a 2000. Data pro rok 1845 vychází z mapování Stablního katastru. To se dochovalo

v archivu Ministerstva financí v Praze. Později odtud bylo převzato Archivem Katastrálního úřadu. Bylo nutné přepočítat záznamy o rozloze využívání ploch, o které se zasloužili úředníci Ministerstva financí, ze systému jiter a sáhů do systému měřického a přidali se data za rok 1948. Data byla následovně převedena do elektronické podoby. Mezitím byly doplněny roky 1990 a 2000 z centrální databáze Katastrálního úřadu v Praze.

Tato získaná data bylo nutné ještě upravit pro srovnatelnost území a srovnatelnost klasifikace využití (Kabrda, 2008). Data musela být upravena kvůli odlišnému metodickému klasifikování. Některá data bylo nutné sloučit. Současná databáze zahrnuje 8 základních kategorií: orná půda, trvalé kultury (sady, zahrady, vinice, chmelnice), louky, pastviny, lesní plochy, vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní plochy. Mezi ostatní plochy patří velké množství druhů - sportovní a rekreační areály, dopravní plochy, přírodní rezervace, maloplošná chráněná území, parky, doly, skládky, hřbitovy, neplodná půda aj. V roce 1948 je rozdíl, jelikož byly do rozlohy vodní plochy počítány pouze stojaté vody, tekoucí vody byly zahrnuty mezi ostatní plochy. Byla potřeba tato data nerozlišovat a sečíst je, jako tomu je v roce 1990 a 2000.

Slučování kategorií přináší zjednodušení a i kvalitu jednotlivých kategorií. Pro možnost srovnání musely být provedeny územní úpravy. K tomuto srovnání je zapotřebí konstantní plocha. Během vývoje se ale katastrální území měnila, z tohoto důvodu vznikla základní územní jednotka (ZÚJ). Ta vznikla spojováním katastrů a je jich celkem 8 903. Z toho je tvořeno jedním katastrem 80,2%, dvěma 10,3%, třemi 4,1%, čtyřmi 2,3% a zbylé ZÚJ z více než čtyřmi katastry.

V oblastech socioekonomických změn docházelo k největšímu slučování ve vysídleném pohraničí, v okolí velkých měst a aglomerací a ve vojenských újezdech (Kabrda, 2008).

6 Rozbor území

6.1 Rozbor území z fyzickogeografického hlediska

Širší okolí obce Bolešiny je z regionálně geologického hlediska součástí moldanubické oblasti Českého masívu. Má velmi jednoduchou geologickou stavbu, na níž se podílejí horniny paleozoického a proterozoického stáří. Horniny proterozoického a paleozoického stáří budují nižší regionálně geologickou jednotku označovanou jako moldanubikum. Plošně největší podíl připadá na ruly. Západní část zájmového území, kde se nachází obec Slavošovice, buduje granodiorit. Přes celé zájmové území se táhne pásmo, kde se nacházejí písčito-hlinité až hlinito-písčité sedimenty a to v největším zastoupení v obci Domažličky, Bolešiny, Kroměždice a Pečetín. Na území obce Bolešiny a Domažličky najdeme také v malém množství metamorfity. (česká geologická služba, 2013)

Další charakteristikou oblasti je geomorfologie, kam zařadíme i členění podle geomorfologického systému. Mezi největší body v obci Bolešiny patří Na Vrších (496 m n. m.) ležící nedaleko obce Domažličky. Mezi další významný bod patří Hora (484 m n. m.). Obec Kroměždice má nejvyšší nadmořskou výšku ze všech venkovských sídel v obci. Průměrná nadmořská výška území je 422 m n. m.

Zájmové území se nachází v Bolešinské kotlině (v severovýchodní části Klatovské kotliny). Jedná se o strukturně tektonickou sníženinu barrandienského směru v povodí Drnového potoka a Točnického potoka.

Kotlina je tvořena amfibolicko-biotitickým granodioritem a granitovanými a perlovými rulami s vložkami krystalických vápenců. Je charakterizována pahorkatinným erozně denudačním reliéfem rozptýlených drobných suků, granodioritových ostrovních vrchů, zarovnaných povrchů na hlubokých zvětralinách granodioritu a mělkých, rozevřených údolích s širokými nivami. Významnými body jsou Klatovská hůrka 498 m n. m. a již zmíněná Hora 484 m n. m. (Demek, 1987) V tabulce č. 3 je uvedeno geomorfologické členění zájmového území.

Tab. č. 3 Geomorfologické členění zájmového území

SYSTÉM	SUBSYSTÉM	PROVINCIE	SUBPROVINCIE	OBLAST	CELEK	PODCELEK	OKRSEK
Hercynský systém	Hercynské pohoří	Česká vysočina	Poberounská soustava	Plzeňská pahorkatina	Švihovská vrchovina	Klatovská kotlina	Bolešinská kotlina

(vlastní zpracování dle dat CENIA.gov.cz, 2012)

Příloha č. 4 ukazuje mapu rozmístění typů půd. (Národní geoportál INSPIRE, 2012).

Největší plochu zájmového území představují kambizemě (hnědé půdy). Tento půdní typ je na území ČR nejrozšířenější. Vývojově se jedná o mladé půdy. V našem území se nachází hnědá půda kyselá, která má nižší obsah humusu.

Na těchto půdách se konkrétně nacházejí sídla Újezdec, Domažličky, Pečetín, Kroměždice. Menší pás hnědozemí modálních vede ze Slavošovic do Bolešin. Na území Slavošovic, Bolešin, Domažliček a Pečetína nalezneme gleje. Gleje se nacházejí především podél toků a to Točnického potoka a Domažličského potoka. (Tomášek, 2000).

Klima bylo charakterizováno dle Quittovy klasifikace klimatických oblastí. (Atlas podnebí Česka, 2007). Podle této klasifikace spadá sledované území do oblasti MW11. Více můžeme vidět v tabulce č. 4. Další charakteristiky, které můžeme zařadit, jsou také čerpány z Atlasu podnebí Česka (2007).

Průměrný roční úhrn srážek se pohybuje v rozmezí 550 – 600 mm. Průměrné sezónní úhrny se pohybují pro jaro 125 – 150 mm, pro léto 250 – 300 mm, pro podzim 100 – 125 mm a pro zimu také 100 – 125 mm.

Tab. č. 4 – Quittova charakteristika zájmového území

Parametr	Charakteristika
Počet letních měsíců	40 – 50
Počet dní s prům. teplotou 10 °C a více	140 – 160
Počet dní s mrazem	110 – 130
Počet ledových dní	30 – 40
Prům. lednová teplota	-2 až -3
Prům. červencová teplota	17 – 18
Prům. dubnová teplota	7 – 8
Prům. říjnová teplota	7 – 8
Prům. počet dní se srážkami 1 mm a více	90 – 100
Srážkový úhrn ve vegetačním období	350 – 400
Srážkový úhrn v zimním období	200 – 250
Počet dní se sněhovou pokrývkou	50 – 60
Počet zatažených dní	120 - 150
Počet jasných dní	40 - 50

(Vlastní zpracováno dle Atlas podnebí Česka, 2007)

V zájmovém území protékají pouze malé potoky – Točnický (pramení 1,5km východně od Hoštic ve výšce 555 m n. m.) a Domažličský potok (pramení v Pečetíně). Točnický potok ústí zprava do Úhlavy u obce Kokšín.

V rámci mapování sídel jsem si vytvořila vlastní klasifikaci mapy využití, proto zde zařazuji, pro možné srovnání, zařazení do krajiny dle využití, která je platná pro celou ČR. Většinu území zaujímá lesozemědělská krajina, jen na Z zasahuje území do zemědělské krajiny. Pro srovnání také poslouží i krajinný pokryv, který se v dané oblasti nachází. V naší oblasti se nejvíce objevují zemědělské plochy a to především nezavlažovaná orná půda a jsou to ze zemědělských ploch pastviny a louky. Dalším pokryvem je skupina lesy. Jedná se nejvíce o smíšené lesy. Posledním významným typem je urbanizované území a obytné plochy (Národní geoportál INSPIRE, 2012).

6.2 Rozbor území z krajinně-ekologického hlediska

Z hlediska ochrany přírody a krajiny se na zájmovém území nevyskytují žádná maloplošná chráněná území. Na území se vyskytuje jeden památný strom, který můžeme nalézt v Domažličkách, na návsi u kapličky (Tilla) se tyčí lípa srdčitá, obvod kmene 450 cm.

Krajina má zemědělský charakter, je mírně zvlněná, otevřená s menšími plochami lesů a to především ve vyšších polohách. Pro udržení její úrovně je nutné zachovat podíl vzrostlé zeleně, zvláště urbanistické, členící volné plochy (meze, aleje). Významným fenoménem je řada menších vodních ploch u Kroměždic a podél Domažlického potoka u Pečetína a Domažliček doplněná vzrostlou břehovou zelení a tvralými travními porosty.

Návrh ÚSES byl do územního plánu převzat z podkladů Referátu ŽP Okresního úřadu v Klatovech. Jedná se o generely ÚSES zpracované firmou Laudinfo Praha pro západní část území (katastrálního území Bolešiny a Slavošovice) a Ing. Musiolem pro východní část území (katastrální území Domažličky, Kroměždice, Pečetín, a Újezdec u Měcholup). Po konzultacích s Ing. Musiolem byl na styku obou generelů upraven průběh trasy regionálního „suchého“ biokoridoru, aby byla zajištěna návaznost systémů.

6.3 Rozbor území ze socioekonomického hlediska

Zřejmě nejstarším venkovským sídlem jsou nejspíše Domažličky, ves vznikla zřejmě někdy na počátku 14. století. První písemné zmínky o Bolešinech jsou z roku 1524, kdy Bolešiny Chrást (zašlá ves) a Pečetín patřili pod panství Zelenohorských. Další písemnou zmínku je možné datovat do roku 1566, kdy Bolešiny patřily rodu Kaffunků z Poborovic. Cenná písemná zpráva je z roku 1584, kdy ves vlastnili pánové ze Štenberka, kteří ji získali dělením panství Zelenohorského a Plánického. Štenberkové prodali ves v roce 1612 panu Přibíkovi, Kocovi z Dobrše a osada se stala součástí obytského panství. V roce 1789 se majitelem Bolešin stal hrabě Thun. Od roku 1827 byla obec majetkem Maltézských rytířů. (Kronika obce Bolešiny, 2014).

V tabulce č. 5 a grafu č. 1 můžeme sledovat počet obyvatel v jednotlivých letech. Celkový počet obyvatel zájmového území v roce 1869 činil 1408 obyvatel. Tento počet se v následujícím desetiletí ještě zvýšil, poté však už poklesl. Počet obyvatel překročil hranici čtrnáctiset ještě v letech 1910 a 1921. V dalších letech už počet obyvatel pouze klesal.

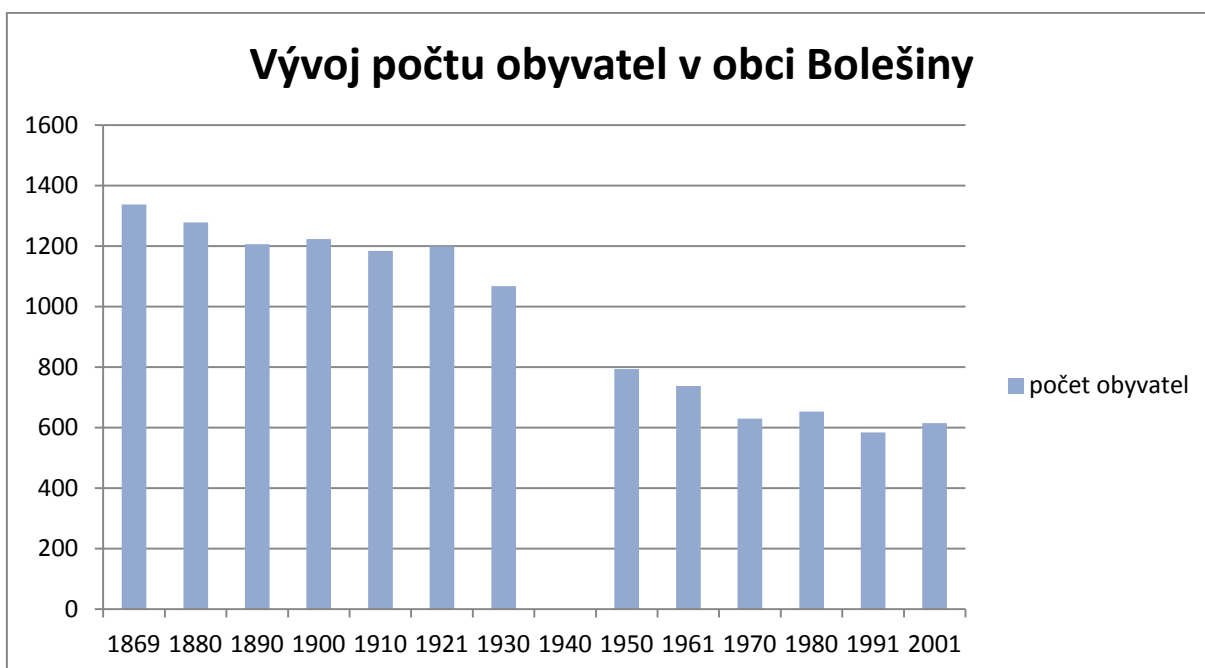
Z 1408 obyvatel v roce 1869 se dostal na 888 obyvatel v roce 2011. (ČSÚ, 2012) Důvodem kolísání a následného poklesu stavu obyvatelstva byly nejen války, ale též změna životního stylu, která přinesla stěhování lidí

Tab. č. 5 - Počet obyvatel v jednotlivých letech v sídlech Obce Bolešiny

Obec		ROK												
		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Část obce	Bolešiny	447	425	392	428	385	391	342	268	252	230	262	280	366
	Domažličky	109	103	104	95	87	103	91	78	72	55	57	38	35
	Kroměždice	208	193	188	184	190	184	173	127	107	97	109	87	65
	Pečetín	323	284	275	287	287	279	243	178	176	120	104	85	68
	Slavošovice	182	181	170	165	174	170	157	88	89	87	89	63	48
	Újezdec	68	92	77	64	61	72	61	54	41	40	32	31	33

(Vlastní zpracování dle Historického lexikonu měst a obcí ČR, 2011)

Graf č. 1 - Vývoj počtu obyvatel v Obci Bolešiny v letech 1869 - 2001 - grafické znázornění

(Vlastní zpracování dle historického lexikonu měst a obcí ČR, 2011)

Z grafu je patrné, že od prvního sčítání v roce 1869 do roku 1980 počet obyvatel klesal, v dalších letech je počet obyvatel mírně stoupl a od roku 1950 již počet obyvatel mírně klesá. Na území obce Bolešiny žilo k 31. 12. 2010, 724 obyvatel (ČSÚ, 2011).

Graf č. 2 – Struktura obyvatelstva podle věku v Obci Bolešiny

(Vlastní zpracování dle sčítání lidu, bytů a domů, 2001)

Z grafu je patrné, že nejvíce obyvatel v obci bylo ve věku 15 - 64 let a to 429 obyvatel, dále je tam nejvíce obyvatel ve věku 0-14 let a to 117 a nejméně je v obci obyvatel ve věku 65 a více let a to 69 obyvatel.

7 Výsledky

Největším sídlem jsou Bolešiny. V Bolešinech a Slavošovicích je více rodinných domů než venkovských stavení. Venkovská stavení je možné v obci Bolešiny vidět především okolo návsi. Nová výstavby je v Bolešinech soustředěna především na okraji obce ve směru na Plánici a Klatovy. V okrajových částech je možné vidět i domy řadové. Najdeme zde stavby občanské vybavenosti – obchod s potravinami, obecní úřad, kulturní zařízení a další. Jedná se tedy o poměrně zajímavé sídlo, co se ploch využití týče. Bolešiny a Slavošovice mají nejlepší polohu, co se týče dostupnosti do města Klatov. V těchto obcích roste trend stavby rodinných domů, právě díky velice dobré poloze vůči Klatovům.

Z přílohy č. 5 je patrné pomyslné rozdělení Pečenína na dvě části. První část obce je soustředěna okolo silnice, která vede z Kroměždic do Třebíšova. Druhá část obce je soustředěna nad původní částí, této části obce se říká „Na Drahách“. Stojí zde nejen venkovská stavení, ale už i větší počet rodinných domů. V Domažlicích jsou domy soustředěny kolem silnice. Převažují zde venkovské stavení, kde mají domy typický dvůr a hospodářská stavení. Na návsi můžeme najít hasičskou zbrojnicí a také památnou lípu. V obci Bolešiny se již realizuje na Z obce výstavba dalších rodinných domů. V Kroměždicích jsou opět domy soustředěny kolem silnice, obcí vede silnice z Klatov do Plánice, která je hojně využívána. Újezdec je též soustředěn kolem silnice.

V Domažlicích, Újezdci, Kroměždicích žije převážně starší obyvatelstvo a nové rodinné domy se zde nestaví. Hlavní důvodem je dle mého názoru nemožnost zakoupení vhodného pozemku pro stavbu domu.

Celkově lze říci o rozmístění domů v sídlech následující. Převládá typ venkovských stavení, kde většinou žijí starší lidé. Rozmístění sídel je převážně kolem návsí nebo podél silnice. Rodinné domy se v některých obcích nacházejí rozmístěné mezi starým typem stavení. Ve větší míře se nacházejí na okrajích sídel, kde tvoří souvislou zástavbu. Bolešiny byly jako střediskové sídlo nejvíce podporováno ve stavebním rozvoji a dnes jsou tudíž největším sídlem. V sídlech Domažličky, Újezdec a Kroměždice je vidět nižší postavení sídel. Tato sídla zůstávají dnes malá, převážně jsou zde stará stavení a žijí zde především starší obyvatelé.

Na typy obydlí navazuje též typ zahrad. Plochy zahrad jsem rozdělila na tři typy. Jejich rozložení je patrné taktéž z map v příloze. Myslím si, že je zde patrná jejich návaznost na typy domů. Ve většině případů platí, že venkovská stavení mají venkovské zahrady popřípadě venkovské zahrady se sadem. U rodinných domů jsou většinou jen okrasné zahrady.

Co se týká propustnosti extravilánu a intravilánu, zabývala jsem se typem oplocení. Zda oplocení umožňuje propustnost či ne. Nenalezla jsem však rozdíly v typech oplocení v jednotlivých sídlech. Nelze tedy říci, zda zde existují rozdíly mezi oplocením v malých a velkých sídlech. Nejčastěji jsou používány dřevěné plaňky a pletivo. Zděné ploty se vyskytují spíše u rodinných domů, které jsou bezprostředně u silnice. Živé ploty se vyskytují jen zřídka.

7.1 Dlouhodobé změny využití ploch v Obci Bolešiny (1845–2000)

Změny využití plochy v Obci Bolešiny jsem provedla díky Databázi dlouhodobých změn využití ploch. Jak již bylo popsáno v metodice, data jsou dostupná za 4 roky – 1845, 1948, 1990 a 2000. Pro každé sídlo jsem vytvořila tabulku využití ploch v jednotlivých letech. V levém sloupci najdeme absolutní hodnotu a v pravém sloupci relativní hodnotu v %, kdy jde o přepočtení na celkovou plochu katastrálního území jednotlivých sídel.

Z tabulky č. 6 můžeme vidět využití plochy v Bolešinech. Zastoupení jednotlivých ploch se během roků pomalu vůbec nemění. Velký pokles je vidět u pastvin, u nichž kleslo procento zastoupení z 13,2% v roce 1845 na pouhých 0,6% v roce 2000. Dnešní době bych řekla, že zastoupení pastvin mírně narůstá.

Tab. č. 6 - Využití ploch v Bolešinech v letech 1845, 1948, 1990, 2000

Bolešiny	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha/ relativní vyjádření v %							
orná půda	572,3	68	585,9	69	589,2	70	588,1	69,8
trvalé kultury	7,8	0,9	14	1,6	18,4	2,1	19,7	2,1
louky	13,1	12,2	127,1	15,1	93,2	11	91,7	10,8
pastviny	111,4	13,2	42,5	5	5,9	0,7	5,1	0,6
lesní plochy	19,2	2,2	38,9	4,6	51,8	6,1	53,2	6,3
vodní plochy	4	0,4	4,5	1,2	10,1	1,2	10,2	1,2
zastavěné plochy	5,7	0,6	8,6	1,6	13,9	1,6	14,2	1,7
ostatní plochy	15,3	1,8	18,9	2,2	59,5	7	60,3	7
celkem	840,6	100	840,4	100	842,1	100	842,5	100

(Vlastní zpracování dle Bičík, Kadrba, 2008)

Z tabulky č. 7 lze sledovat vývoj využití ploch v Domažličkách. Zde nejsou změny výrazné. K mírnému poklesu orné půdy došlo především mezi lety 1948 a 2000 a to o cca 4 ha. K výraznějšímu poklesu dochází i u pastvin. Zde je vidět pokles především mezi lety 1845 a 1948. Jde o změnu téměř 5 ha.

Tab. č. 7 - Využití ploch v Domažličkách v letech 1845, 1948, 1990, 2000

Domažličky	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha/ relativní vyjádření v %							
orná půda	91,1	73,4	90,2	72,7	88,4	70,9	87,6	70,5
trvalé kultury	0,7	0,5	1,3	1	1,3	1	1,3	1
louky	19,7	15,8	19,6	15,8	19,4	15,6	20,2	16,3
pastviny	6	4,8	4,4	3,5	1	0,8	1	0,8
lesní plochy	2,3	1,8	3	2,4	3,5	2,8	3,5	2,8
vodní plochy	1,4	1,1	1,4	1,1	1,8	1,5	1,8	1,5
zastavěné plochy	0,7	0,5	1,5	1,2	2,1	1,7	2,1	1,7
ostatní plochy	2,2	1,7	2,6	2,1	6,5	5,2	6,5	5,2
celkem	124,1	100	124	100	124	100	124	100

(Vlastní zpracování dle Bičík, Kadrba, 2008)

Z tabulky č. 8 je zřejmé, že je opět velký pokles u pastvin. U lesních ploch a zastavěných ploch můžeme vidět mírný nárůst.

Tab. č. 8 - Využití ploch v Pečetíně v letech 1845, 1948, 1990, 2000

Pečetín	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha/ relativní vyjádření v %							
orná půda	160	44,9	168,2	47,2	165,1	46,3	165,8	46,5
trvalé kultury	3,2	0,9	5	1,4	6,6	1,8	6,7	1,9
louky	45,8	12,9	44	12,3	41,2	11,6	40,9	11,5
pastviny	29,3	8,2	12,1	3,4	1,1	0,3	1,6	0,4
lesní plochy	106,9	30	118,2	33,2	119,9	33,7	119,5	33,5
vodní plochy	0,9	0,2	1,1	0,3	2,2	0,6	2,2	0,6
zastavěné plochy	1,7	0,5	2,9	0,8	3,2	0,9	3,2	0,9
ostatní plochy	8,2	2,3	7,5	2,1	16,7	4,7	16,3	4,6
celkem	356	100	356	100	356	100	356,2	100

(Vlastní zpracování dle Bičík, Kadrba, 2008)

Z tabulky č. 9 můžeme vysledovat pokles orné půdy a pastvin. Ostatní plochy mají vzrůstající tendenci.

Tab. č. 9 - Využití ploch ve Slavošovicích v letech 1845, 1948, 1990, 2000

Slavošovice	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha/ relativní vyjádření v %							
orná půda	118,5	62,4	113,9	59,9	105,1	55,4	103,9	54,3
trvalé kultury	1,3	0,7	1,9	1	3,9	2	5,9	3,1
louky	50	26,3	56,5	29,7	61,1	32,2	60,2	31,7
pastviny	12,8	6,7	7,5	3,9	2,8	1,5	2,8	1,5
lesní plochy	0	0	0	0	0,9	0,5	0,9	0,5
vodní plochy	0,3	0,1	0,3	0,1	1,2	0,6	1,3	0,7
zastavěné plochy	1,4	0,7	2,8	1,5	3,4	1,8	3,3	1,7
ostatní plochy	5,7	2,9	7	3,7	11	5,8	11,2	5,9
celkem	190	100	189,9	100	189,4	100	189,5	100

(Vlastní zpracování dle Bičík, Kadrba, 2008)

V tab. č. 10 jsou velmi nepatrné změny, až na louky, kde hodnota klesla mezi lety 1845 a 2000 o 7ha.

Tab. č. 10 - Využití ploch v Újezdci v letech 1845, 1948, 1990, 2000

Újezdec	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha/ relativní vyjádření v %							
orná půda	85,4	55,1	83,8	57,4	91	62,3	88,9	60,8
trvalé kultury	1,3	0,9	2,3	1,6	1,6	1,1	1,8	1,2
louky	17	11,6	18,9	12,9	9,1	6,2	10,5	7,2
pastviny	3,4	2,3	1,2	0,8	2,1	1,4	2,2	1,5
lesní plochy	34,5	23,6	34,9	23,9	34,6	23,3	35,2	24,1
vodní plochy	0,4	0,3	0,3	0,2	1,1	0,8	1,1	0,8
zastavěné plochy	0,8	0,5	1,3	0,9	1,8	1,2	1,8	1,2
ostatní plochy	3,1	2,1	3,3	2,3	4,7	3,2	4,7	3,2
celkem	145,9	100	146	100	146	100	146,2	100

(Vlastní zpracování dle Bičík, Kadrba, 2008)

Z tab. č. 11 můžeme vidět nárůst pastvin a luk v jednotlivých letech.

Tab. č. 11 - Využití ploch v Kroměždicích v letech 1845, 1948, 1990, 2000

Kroměždice	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha/ relativní vyjádření v %							
orná půda	14,8	52,6	118,8	54,4	76,4	35	65,3	29,8
trvalé kultury	1,6	0,7	3	1,4	4,4	2	5	2,1
louky	27,7	12,5	26,4	12,1	35,8	16,4	47,3	21,6
pastviny	28,6	13,1	21,2	9,7	36,3	16,6	36	16,5
lesní plochy	38,3	17,6	40,5	18,6	44,4	20,3	44,4	20,3
vodní plochy	0,2	0,1	0	0	1,1	0,6	1,2	0,5
zastavěné plochy	1,5	0,7	2,1	1,0	3	1,4	3	1,3
ostatní plochy	5,9	2,7	5,9	2,7	16,6	7,6	16,3	7,5
celkem	218,1	100	217,9	100	218	100	218,5	100

(Vlastní zpracování dle Bičík, Kadrba, 2008)

Celkově lze říct, že se nejvíce mění plochy luk, pastvin, orné půdy a lesů. Plochy zastavěného území mírně stoupají, což poukazuje na novou výstavbu. Celková rozloha území se většinou neměnila. Pokud došlo ke změnám celkové plochy území, dělo se to díky digitalizaci mezi lety 1990 a 2000.

7.2 Zapojení sídel do krajinně-ekologické struktury

Obrázek č. 3 – Struktura ploch v Obci Bolešiny

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, 2013)

Dále jsem zařadila zhodnocení ploch z celkového pohledu na Obec Bolešiny, na strukturu krajiny, v níž se nacházejí všechna sídla Obce Bolešiny (obr. č. 3 – Strukturu ploch v Obci Bolešiny). Převládajícím prvkem v krajině je orná půda. Tvoří zde tedy matici. Opomenout se ale nedají ani plochy lesů, pastvin a luk. Ty se však nacházejí již na hranici Obce Bolešiny. V zájmovém území tvoří spíše plošky. Matici lze zde chápat jako heterogenní. Homogenní by byla pouze v případě, že jednotlivé plochy uvnitř ní by byly stejné. Orná půda je využívána různým způsobem.

V poslední době se vytrácejí původní osevnické postupy, které jsou nahrazovány pěstováním ekonomicky výhodnějších plodin (řepka olejka, kukuřice,...). Plošky, které se na území nacházejí, jsou hlavně sídla. Jsou to umělé plošky, které byly vytvořené člověkem – zavlečené plošky. Též zahrady můžeme považovat za zavlečené plošky, jelikož jsou obdělávané člověkem.

Koridory jsou zastoupeny především silnicemi, které vedou sídly a spojují je s okolím a mezi sebou navzájem. Kolem silnic je většinou alej stromů. Jsou to koridory pěstované.

Enklávy jsou propojené lesními a polními cestami. Celé zájmové území lze klasifikovat jako přetvářenou krajinu člověkem. Je zde vidět velký vliv antropogenních zásahů. Jedná se zde především o sídla a ornou půdu. Sídla ovlivňují využití luk a polí v okolí. Na sídla samozřejmě navazují další prvky jako silnice, elektrické vedení a další, kterou jsou zásahem do okolní krajiny.

7.3 Posouzení vlivu velikosti sídel

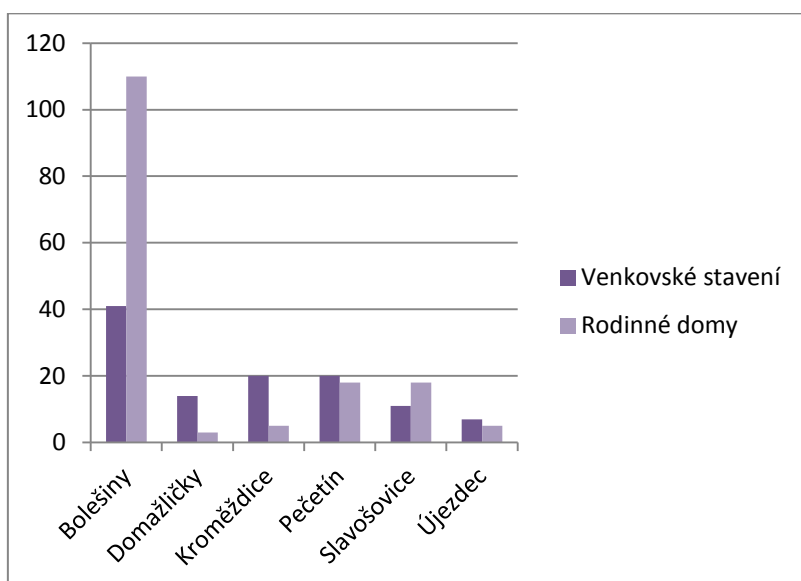
Položena byla výzkumná otázka: „Liší se struktura ploch vzhledem k velikosti sídel a fyzickogeografické poloze?“ Pro zodpovězení otázky jsem se musela vrátit zpět ke struktuře ploch v sídlech. Zkoumat plochu za rodinné domy a venkovská stavení není efektivní. Venkovská stavení zahrnují i hospodářská stavení a mají tak větší rozlohu. Rodinné domy samozřejmě také zahrnují jiná stavení jako garáže nebo zahradní domky, ale ty nenabývají zpravidla takových rozměrů. Lepší hodnoty poskytne tabulka č. 12, která ukazuje počty domů v jednotlivých sídlech. Tabulka je pro názornost opět doplněna grafem č. 3.

Tab. č. 12 – Počet venkovských stavení a rodinných domů v jednotlivých sídlech
Obce Bolešiny

	Bolešiny	Domažličky	Kroměždice	Pečetín	Slavošovice	Újezdec
Venkovské stavení	41	14	20	20	11	7
Rodinné domy	110	3	5	18	18	5

(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2014)

Graf č. 3 – Počet venkovských stavení a rodinných domů v sídlech Obce Bolešiny

(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2014)

Z tabulky č. 12 je zřejmé, že v sídlech Bolešiny a Slavošovice převažuje počet rodinných domů nad venkovským stavením. V sídle Domažličky, Kroměždice a Újezdec je tento poměr opačný. Tuto skutečnost lze vysvětlit výstavbou domů v obci Bolešiny a Slavošovice, díky velmi dobré dostupnosti do města Klatov. Bolešiny jsou střediskovou obcí pro všechny části a proto je zde výstavba hojně podporována.

Celkově lze tedy tyto poznatky shrnutou následovně. Bolešiny a Slavošovice mají jako jediné sídla více rodinných domů než venkovských stavení. Na druh obydlí navazuje druh zahrady. Zpravidla platí, že u rodinných domů se nacházejí okrasné zahrady a u venkovských stavení venkovské zahrady. Dnešní velikost Bolešin má historický i politický dopad. Vývoj v minulosti odráží druh domů. Propustnost hranic většinou není, zpravidla jsou pozemky oplocené.

Odpověď na výzkumnou otázku je následovná. Struktura ploch vzhledem k fyzickogeografické poloze se nemění, mění se ale s velikostí sídla. Dle mého mají největší vliv politické a historické souvislosti. Rozmístění ploch se mění s velikostí sídla. V malých sídlech – Domažličky, Újezdec, Kroměždice je převaha venkovských stavení s venkovskou zahradou. Pestrost dalších ploch je malá. Není zde občanská vybavenost

nebo jen omezená. Proto také v malých sídlech žije více starších lidí. Nepřichází sem mladé rodiny, tudíž se nerodí ani nová generace. Sídlo se tedy nerozrůstá. Sídlo Bolešiny, které je největší má nejvíce rodinných domů, najdeme v sídle ale i venkovská stavení. Pestrost dalších ploch je hojnější. Velikost sídla je tedy závislá na rozvoji sídla postavení v minulých letech.

8 Závěr

Hlavním cílem práce bylo krajinně-ekologické hodnocení. To bylo provedeno prostřednictvím posouzení struktury ploch v jednotlivých sídlech. Nejprve musel být stanoven klíč hodnocení, který byl převzat od Loudové a proveden vlastní terénní výzkum. Ten se stal poměrně časově náročnou částí práce. Mapy vznikaly na podkladě dat poskytnutých Českým zeměměřickým úřadem a dat zásadních ze zmíněného terénního výzkumu. Objevil se menší problém s daty, neboť zatím neexistuje pro celé území digitalizovaná katastrální mapa. Proto není pro sídlo Slavošovice zpracována mapa využití ploch. Výstupem se staly mapy jednotlivých venkovských sídel s využíváním ploch. Na základě těchto výstupů došlo k hodnocení struktury ploch v jednotlivých venkovských sídlech a hledání spojitostí mezi rozmístěním ve velkém a malém sídle. V rozmístění sídel můžeme sledovat historický i politický vývoj sídla. Bolešiny, které jsou střediskové sídlo, byly v době socialismu více podporovány, z tohoto důvodu v tomto sídle dnes nalezneme převahu rodinných domů nad venkovskými staveními. V ostatních sídlech lze sledovat opačný trend. V těchto sídlech je převaha venkovských sídel nad rodinnými domy, kromě obce Slavošovice, kde je převaha rodinných domů nad venkovskými sídly jako u obce Bolešiny. Dle mého je to dáno díky velice výhodné poloze Slavošovic vůči Klatovům. V obci Újezdec, Domažličky a Kroměždice je rozvoj v dnešní době problematičtější. Sídla nebyla v minulosti podporována. Zde nalezneme pouze pár rodinných domů. Sídla zůstávají tzv. „zakonzervována“ v původním stavu. Na velikosti a typu sídel se odráží historický dopad. Využití dalších ploch navazuje na druhy obydlí. Zejména se jedná o zahrady. U zahrad lze sledovat návaznost na druh obydlí. Venkovská stavení mají většinou zpravidla venkovskou zahradu, v dnešní době vzrůstá počet okrasných zahrad u venkovských stavení. Dle mého názoru je to zapříčiněno nevyužitím objemného krmiva pro hospodářské účely. U rodinných domů můžeme vidět převážně okrasné zahrady, tím ale není vyloučeno, že se zde není pěstována zelenina či ovoce, nejde ale o dominantní funkci zahrady. Dále bylo zjištěno, že z hodnocení struktury krajiny v Obci Bolešiny jsou hlavní plochy tvořené zemědělskou půdou, které jsou využívány pro pěstování plodin a obilovin. Nejvíce řepky olejné a kukuřice. Menší plošky vytváří lesy a sídla. Významné koridory tvoří v krajině silniční síť a vedení elektrického proudu, z malé části i říční síť. Dále jsem se zabývala celým územím Obce Bolešiny po jednotlivých katastrech sídel. Sledovala jsem využití

ploch v letech 1845, 1948, 1990 a 2000, potřebná data jsem čerpala z volně dostupné databáze dlouhodobých změn využití ploch. Obecně se měnily zejména plochy pastvin, lesů a luk a u pár sídel i plochy orné půdy. Práce bude poskytnuta v případě potřeby k využití Obecnímu úřadu v Obci Bolešiny. Práce by mohla být také oceněna jako základ pro další zpracování dat, které byly získány terénním výzkumem. Dle mého názoru je v budoucnosti velmi důležitá podpora menších sídel. Obec Bolešiny má velice dobrou lokalitu, nachází se kousek od města Klatovy, kde je veškeré potřebná občasná vybavenost. Bolešiny mají díky této lokalitě přísun nově přistěhovalých lidí právě z města Klatov. Hlavní přínos práce vidím ve zpracování mapových podkladů, které se mohou použít pro další výzkum popřípadě využití v praxi.

9 Seznam použité literatury

Knižní zdroje, časopisy:

Atlas podnebí Česka, ČHMÚ, 1. vyd. 2007, Praha, Olomouc, ČHMÚ, 255 s. ISBN 978 – 80 – 86690 – 26 – 1 (ČHMÚ)

BUČEK a kol. Metodika zpracování ÚSES do územních plánů sídelních útvarů. 1997. 1.vyd. Brno: MMR ČR a Ústav územního rozvoje Brno. 33s.

DEMEK, J. (ed.) a kol. 1987 Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. 1. vyd. Praha: Academia. 584 s.

FORMAN, R.T.T., GODRON, M. 1993. Krajinná ekologie. 1.vyd. Praha: Academia. 1993. 583s. ISBN 80-200-0464-5

MADĚRA, P., FRIENDL, M., DRESLEROVÁ, J. (eds.): Krajinný ráz – jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu. Sborník ekologie krajiny 1. Sborník příspěvků z konference CZ-IALE, Brno: Paido, 220 s. ISBN 80-7315-117-0á

CHALUPA, P., MEČIAR, J. 1996. Socioekonomická geografie v přehledu pro studenty čtyřletého studia. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 172 s. ISBN 80- 210- 1455- 5

IVANIČKA, K. Základy teorie a metodologie socioeconomickej geografie. 1.vyd. Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislavě, 1983. 448s.

KADERÁBKOVÁ a kol. 1996. Úvod do regionálních a správních věd. 1. vyd. Praha: Codex. 93 s. ISBN 80- 85963- 18- 3.

KOPP, J. Nauka o krajině a životní prostředí. 2. vyd. Plzeň: ZČU. 2005. 86s. ISBN 80-7043-311-6

KOPP, J. a kol. Úvod do regionálního výzkumu. 1. vyd. Plzeň: ZČU. 2001. 147s. ISBN 80-7082-762-9

Kronika Obce Bolešiny, 2014

LIPSKÝ, Z. 1999. Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Karolinum, Praha

LÖW, J. MÍCHAL I. Krajinný ráz. 2003. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o. 552s. ISBN 80-86386-27-9 56

MEZERA, A. kol. 1979. Tvorba a ochrana krajiny. 1. Vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 467s.

MIMRA, M. 1995. Krajinná ekologie. Učební texty pro PDS, Praha, rukopis

MIRVALD, S. 1998. Metody geografického výzkumu. 1.vyd. Plzeň: ZČU. 51s. ISBN 80-7082-435-2

REJMERS, N. F. 1985. Biosféra: abeceda přírody. Horizont, Praha

SKLENIČKA, P. 2003. Základy krajinného plánování. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková, 321 s. ISBN 80- 903206-1-9

SÝKORA, J. 2009. Urbanismus 2 – Uspořádání vesnic a krajiny. 3. Vyd. Praha: ČVUT, 226s., ISBN 978-80-01-04479-7

TAUŠ, P. Územní plán obce Bolešiny, Plzeň 1998

TOMÁŠEK, M. 2000. Půdy České republiky. 4. vyd. Praha: Česká geologická služba. 67 s. ISBN 80-7075-403-6.

VONDRUŠKOVÁ, H. 1994. Metodika mapování krajiny. Český úřad ochrany přírody a Ministerstvo životního prostředí, 55s.

VOTRUBEC, C. 1980. Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě. 1. vyd. Praha: Academia. 396 s.

Internetové zdroje:

ARC ČR 500 2009. Geografické informační systémy. [online, cit. 5. 9. 2013] dostupné z WWW < <http://www.geoportal.cuzk.cz> >

BIČÍK, I. KABRDA, B. 2008. Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845 – 2000) [online]. Využití ploch a sociální metabolismus České republiky [cit. 18. 1. 2014]. Dostupné z WWW: <http://lucc.ic.cz/lucc_data/index.php?o=zuj>.

ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA 2009. Geologický výzkum a mapování. [online, cit, 10. 2. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.geology.cz/extranet/vav/geologie>>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD 2008. Městská a obecní statistika. [online, cit. 10. 2. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>

KABRDA, B. 2008. Databáze a její tvorba [online]. Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845–2000) [cit. 10. 2. 2013]. Dostupné z WWW: <http://lucc.ic.cz/lucc_data/other/Text1.pdf>.

MAPY PLZEŇSKÉHO KRAJE. [online, cit. 18. 2. 2013] Dostupné z WWW: <<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/node/23999>>

MAPY GOOGLE. [online, cit. 24. 11. 2012] Dostupné z WWW: <<http://maps.google.com/>>

Národní geoportál INSPIRE. 2012. [online, cit. 10. 11. 2012] dostupné z WWW: <<http://www.geoportal.gov.cz>>

OBEC BOLEŠINY, Obecní úřad Bolesíny, [online, cit. 20. 11. 2012] Dostupné z WWW: <<http://www.bolesiny.cz/>>

PERLÍN, R: Venkov, typologie venkovského prostoru, 2008, [online, cit. 13. 2. 2013]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>

10 Seznam obrázků, tabulek, grafů

Seznam obrázků

Obr. č. 1 – Rozmístění sídel v Obci Bolešiny.....	8
Obr. č. 2 – Legenda využití ploch jednotlivých sídel.....	24
Obr. č. 3 – Struktura ploch v Obci Bolešiny	39

Seznam tabulek

Tab. č. 1 - Rozdělení vesnic podle počtu obyvatel a počtu domů.....	15
Tab. č. 2 - Typy vesnice podle půdorysu a jejich charakteristiky.....	16
Tab. č. 3 - Geomorfologické členění zájmového území.....	28
Tab. č. 3 - Geomorfologické členění zájmového území	29
Tab. č. 5 - Počet obyvatel v jednotlivých letech v sídlech Obce Bolešiny.....	31
Tab. č. 6 - Využití ploch v Bolešinech v letech 1845, 1948, 1990, 2000.....	35
Tab. č. 7 - Využití ploch v Domažličkách v letech 1845, 1948, 1990, 2000.....	36
Tab. č. 8 - Využití ploch v Pečetíně v letech 1845, 1948, 1990, 2000.....	36
Tab. č. 9 - Využití ploch ve Slavošovicích v letech 1845, 1948, 1990, 2000.....	37
Tab. č. 10 - Využití ploch v Újezdci v letech 1845, 1948, 1990, 2000.....	37
Tab. č. 11 - Využití ploch v Kroměždicích v letech 1845, 1948, 1990, 2000.....	38
Tab. č. 12 - Počet venkovských stavení a rodinných domů v jednotlivých sídlech Obce Bolešiny	40

Seznam grafů

Graf č. 1 - Vývoj počtu obyvatel v Obci Bolešiny v letech 1869 - 2001 – - grafické znázornění.....	32
Graf č. 2 - Struktura obyvatelstva podle věku v Obci Bolešiny	32
Graf č. 3 - Počet venkovských stavení a rodinných domů v sídlech Obce Bolešiny	41

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Rodinné domy v sídlech Obce Bolešiny
Příloha č. 2 – Venkovská stavení v sídlech Obce Bolešiny
Příloha č. 3 – Kulturní památka – kaplička v obci Domažličky
Příloha č. 4 – Rozmístění typu půd v zájmovém území
Příloha č. 5 – Využití ploch v Pečetíně
Příloha č. 6 – Využití ploch v Bolešinech
Příloha č. 7 – Využití ploch v Domažličkách
Příloha č. 8 – Využití ploch v Kroměždicích
Příloha č. 9 – Využití ploch v Újezdci

11 Přílohy

OBRÁZKY

Příloha č. 1 – Rodinné domy v sídlech Obce Bolešiny

(vlastní fotodokumentace, 2013)

Příloha č. 2 – Venkovská stavení v sídlech Obce Bolešiny

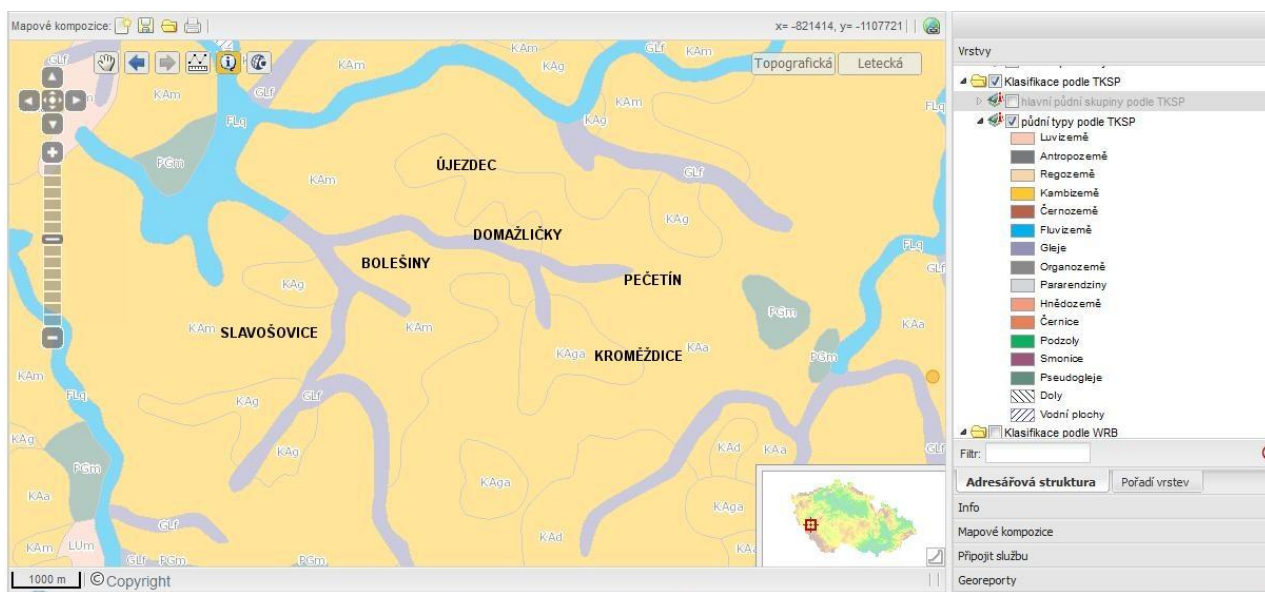
(vlastní fotodokumentace, 2013)

Příloha č. 3 – Kulturní památka – kaplička v obci Domažličky

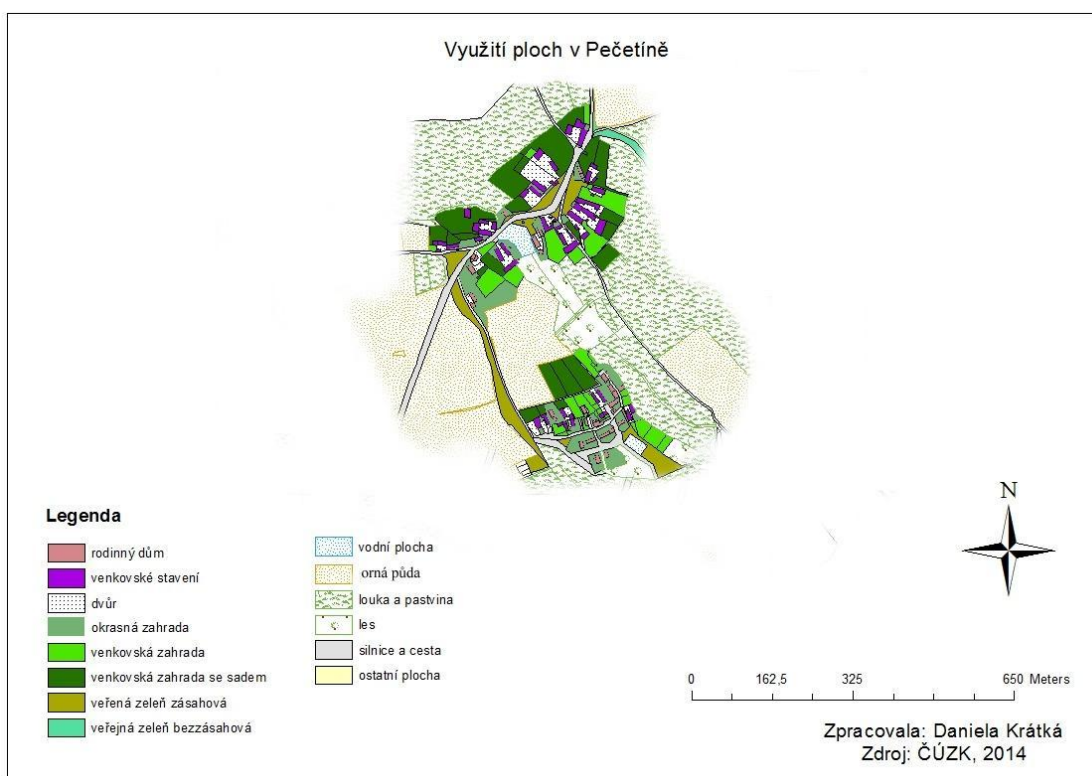
(vlastní fotodokumentace, 2014)

Příloha č. 4 – Rozmístění typu půd v zájmovém území

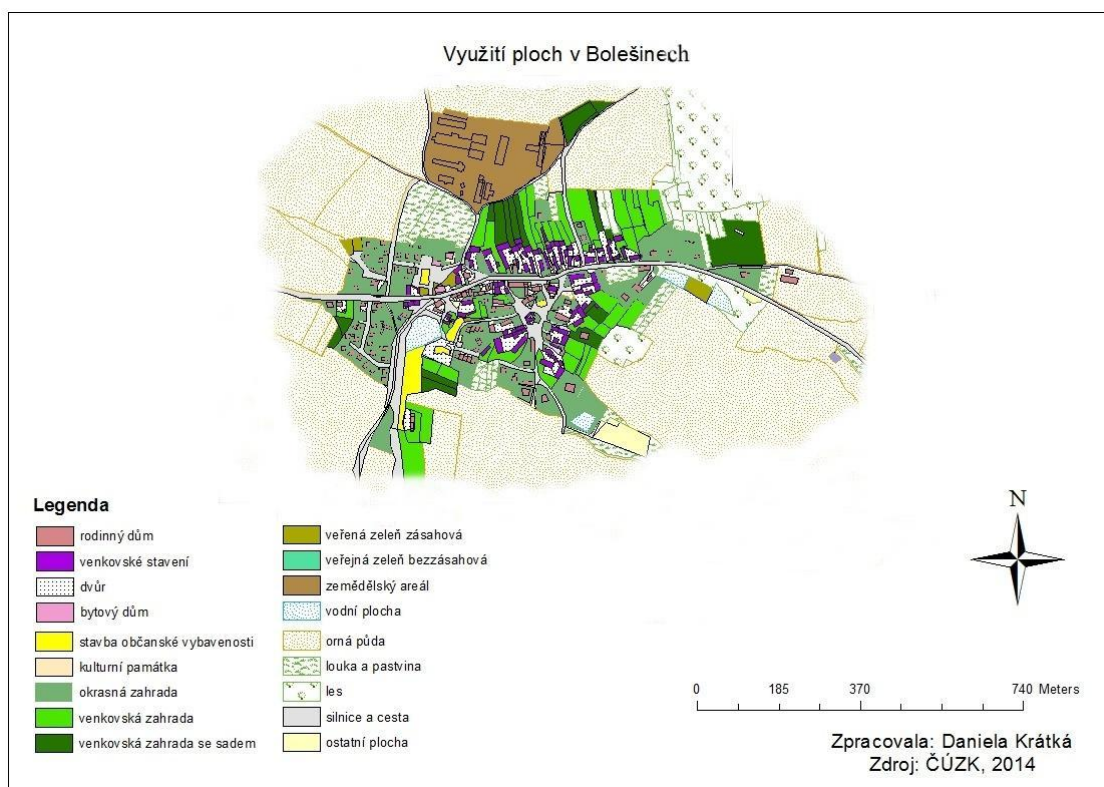
(Národní geoportál INSPIRE, 2013)

Příloha č. 5 – Využití ploch v Pečetíně

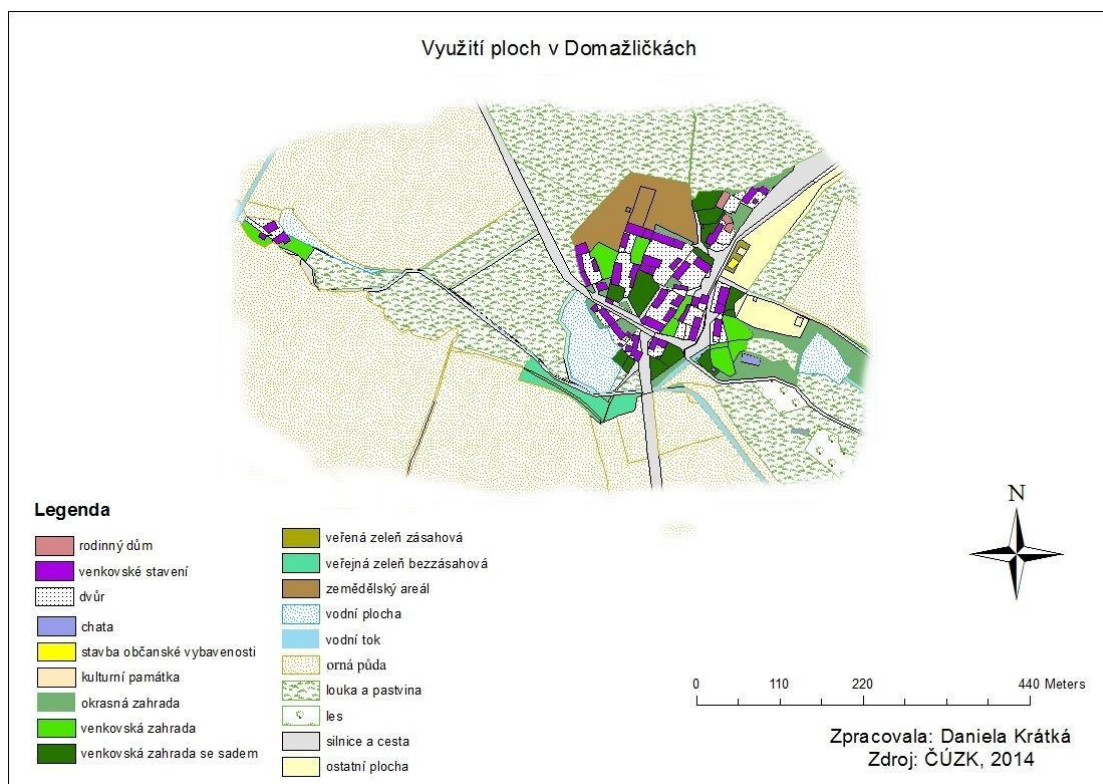
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2014)

Příloha č. 6 – Využití ploch v Bolešinech

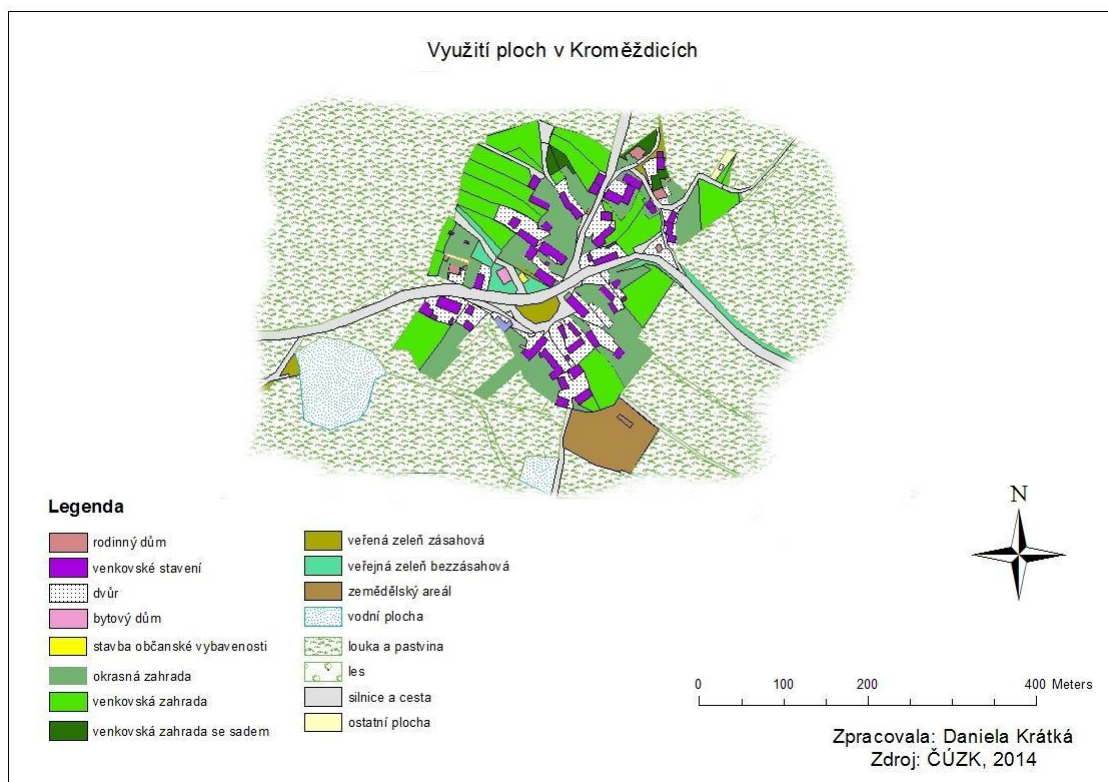
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2014)

Příloha č. 7 – Využití ploch v Domažličkách

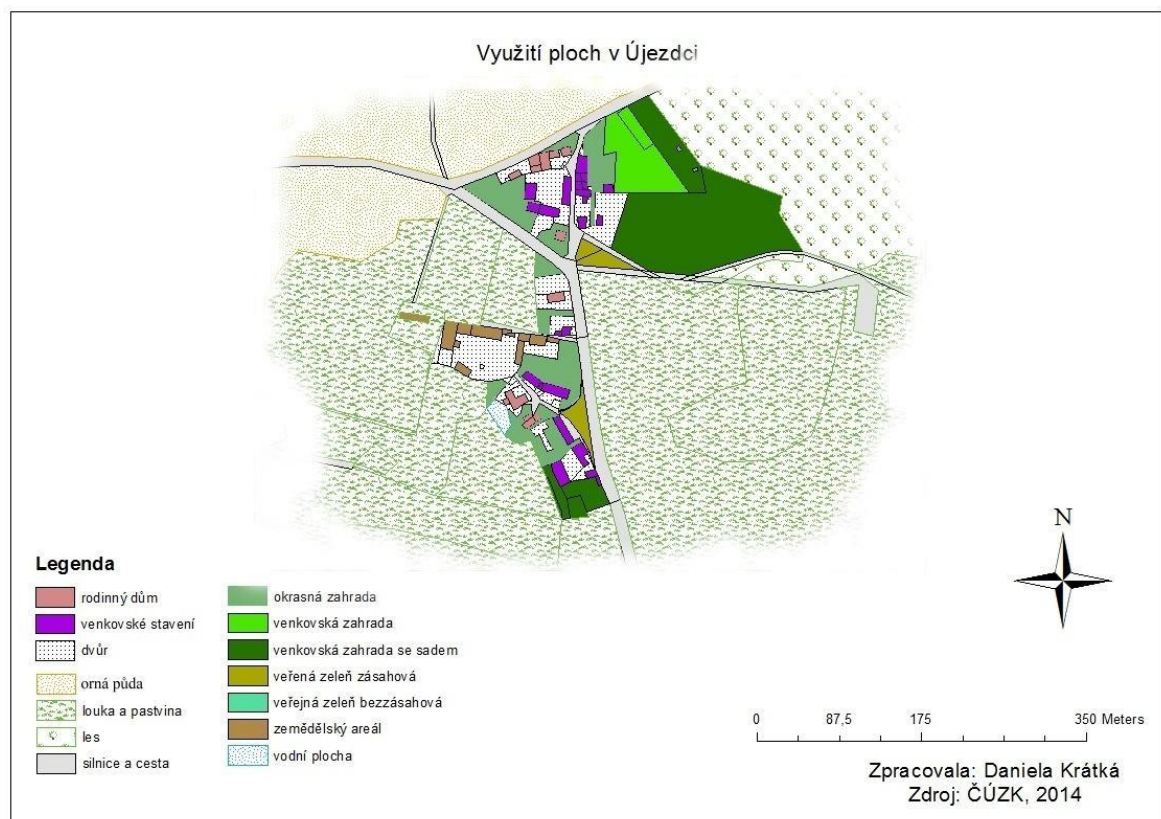
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2014)

Příloha č. 8 – Využití ploch v Kroměždicích

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2014)

Příloha č. 9 – Využití ploch v Újezdci

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2014)